

Kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit finanssialan yrityksen näkökulmasta

Milla Rantanen

Opinnäytetyö
Finanssi- ja talousasiantuntijan
koulutusohjelma
2017

Tekijä(t) Milla Rantanen	
Koulutusohjelma Finanssi- ja talousasiantuntijan koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit finanssialan yrityksen näkökulmasta	Sivu- ja liitesivumäärä 39 + 1
<p>Opinnäytetyössä tutkitaan kuntien sosiaalisesti vastuullisia investointeja finanssialan yrityksen näkökulmasta. Sen tarkoituksena on selvittää, miten suuri osa kuntien investoinneista on sosiaalisesti vastuullisia ja mihin sosiaalisesti vastuullisesti investoinnit kohdistuvat. Työ toteutetaan toimeksiantona suomalaiselle kunta- ja yrityssektorilla toimivalle luottolaitokselle, joka tarjoaa rahoituspalveluita muun muassa kuntasektorille ja sosiaaliseen asuntotuotantoon.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuus on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen käsittelee yritysten yhteiskuntavastuuta finanssialalla ja toinen kuntien talous- ja rahoitusprosessia. Teoriaosuus muodostaa tietoperustan, jonka pohjalta tutkimuksen aineistoa tarkastellaan.</p> <p>Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena tilastollisena analyysinä. Sen aineisto muodostuu kuuden suuren ja kuuden pienen kunnan vuosien 2013–2015 tilinpäätöksistä. Aineisto muodostaa otannan, jonka pohjalta tulokset yleistetään koskemaan koko perusjoukkoa eli Suomen kuntia. Analyysin mittarina toimii investoinnin sosiaalisuus, jonka perusteella aineisto jaetaan sosiaalisiin, jokseenkin sosiaalisiin ja ei-sosiaalisiin investointeihin. Lisäksi yksittäiset investoinnit jaetaan eri tehtäväluokkiin, jotta niitä voidaan tarkastella isompana kokonaisuutena. Osana toimeksiantoa laadittiin sosiaalisia investointeja koskeva kysely henkilöille, jotka ovat jollain tavalla osallisia kunta-alan toimintaan. Kyselyn avulla selvitetään, miten hyvin sosiaalisen investoinnin käsite tunnetaan ja kuinka tärkeinä kuntien sosiaalisia investointeja pidetään. Kysely laadittiin Questback-kyselyohjelmalla ja se toteutettiin 23.3.2017 Kuntien yritysjohdamisen foorumissa Helsingin kuntatalolla.</p> <p>Tutkimus osoitti, että enemmistö suurten kuntien investoinneista ei sisältänyt toimeksiantajan näkökulmasta sosiaalisesti vastuullista toimintaa, sillä noin kolme neljäsosaa investoinneista oli ei-sosiaalisia. Sen sijaan pienten kuntien toiminnassa sosiaalisesti vastuullisten investointien osuus oli merkittävä, noin kolme neljäsosaa investoinneista oli jokseenkin tai täysin sosiaalisia. Pienten kuntien osalta sosiaalisesti vastuulliset investoinnit kuuluivat pääasiassa joko perusopetukseen tai ikääntyneiden palveluihin. Suurissa kunnissa sosiaalisesti vastuulliset investoinnit jakautuivat useamman tehtäväluokan kesken kuin pienissä kunnissa. Isoimmat tehtäväluokat olivat perusopetus, perusterveydenhuolto ja muu opetustoiminta. Helsingin kaupungin investoinnit osoittautuivat suuremmiksi kuin muiden tarkasteltavien kuntien investoinnit yhteensä, mistä johtuen kaupunkia tarkasteltiin omana luokkana.</p> <p>Kyselyn perusteella näyttäisi siltä, että sosiaaliset investoinnit koetaan tärkeiksi asioiksi. Käsite ei ollut kaikille vastaajille ennestään tuttu, mikä voi selittää sen, että heidän mielestään aiheesta ei puhuta tarpeeksi yhteiskunnassamme. Tutkimus osoitti, että vastaajien mielipiteet tärkeimmistä sosiaalisten investointien kohteista olivat samansuuntaiset kuin mihin kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit oikeasti kohdistuivat.</p>	
Asiasanat Yhteiskuntavastuu, sosiaalinen vastuu, kunnallistalous, kunnat, investoinnit, rahoitus	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yrityksen yhteiskuntavastuu finanssialalla	3
2.1	Yrityksen sosiaalinen vastuu	4
2.2	Julkiset hankinnat ja kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit	5
2.3	Kohteen arvottaminen luotonmyönnössä	7
3	Kuntien talous ja rahoitusprosessi	9
4	Tutkimuksen toteutus	12
4.1	Tutkimuksen aineisto	12
4.2	Kysely	14
4.3	Tutkimusmenetelmät	15
5	Tulokset	17
5.1	Kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit	23
5.2	Sosiaalisten investointien tunnettuus	27
6	Pohdinta	32
	Lähteet	35
	Liitteet	40

1 Johdanto

Kiinnostus yritysten yhteiskuntavastuuta kohtaan on lisääntynyt viime vuosina ja vuoden 2017 alusta voimaan tulleen lakiuudistuksen myötä vastuullisuusraportointi koskee yhä useampaa suomalaista yritystä. Yritysten osalta yhteiskuntavastuuta on tutkittu jo pitkään ja sen painopiste on vanhastaan ollut ympäristöasioiden johtamisessa, mutta kuntien osalta vastuullisuus on otettu tarkastelun kohteeksi vasta viime vuosina. Yksi merkittävimmistä edistysaskeleista on vuonna 2015 käynnistynyt 10 EU-maassa toteutettava InnoSI-tutkimushanke. Kuntien toiminta on läsnä jokaisen päivittäisessä elämässä muun muassa erilaisten palveluiden ja verotuksen kautta. Ympäristövastuun lisäksi yhteiskunnassamme on puhuttu paljon myös yritysten vastuusta koskien ihmisten hyvinvointia. Etenkin työntekijöiden hyvinvointi ja oikeudet ovat olleet tärkeitä asioita, ja lainsäädännön sekä ammattiliittojen toiminnan avulla on pystytty turvaamaan vähimmäispalkkatasot ja säännölliset työajat. Nykyään painopiste on siirtynyt kansainvälisten yritysten toimintaan ja uudeksi huolenaiheeksi on noussut etenkin lapsityövoiman käyttö kehitysmaissa.

Tämä opinnäytetyö tehdään toimeksiantona suomalaiselle kunta- ja yrityssectorilla toimivalle luottolaitokselle (myöhemmin toimeksiantaja), ja sen aiheena ovat kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka paljon kunnat investoivat sosiaalsiin hankkeisiin ja millaisiin hankkeisiin sosiaalisesti vastuulliset investoinnit kohdistuvat. *Sosiaalinen investointi* määritellään julkiseksi panostukseksi sosiaaliseen yhteenkuuluvaisuuteen ja taloudelliseen kasvuun. Investointien kohteena ovat erityisesti haavoittuvat kohderyhmät kuten lapset, nuoret, yksinhuoltajat, maahanmuuttajat ja ikääntyneet. Näihin ryhmiin kohdistuvia hankkeita ovat esimerkiksi, päiväkodit, koulut, sosiaali- ja terveystalot sekä vanhainkodit. (Kuntaliitto 2017a.)

Toimeksiantaja on Suomessa toimiva rahoituslaitos, joka tarjoaa rahoituspalveluita muun muassa kuntasektorille ja sosiaaliseen asuntotuotantoon. Yrityksen rahoitusta käytetään muun muassa kunnallisiin hankkeisiin, joiden tavoitteena on hyvinvointipalvelujen lisääminen ja hyvinvoinnin parantaminen. Toimeksiantajan toimialan perusteella tutkimuksen näkökulmaksi valittiin finanssialan yrityksen yhteiskuntavastuu. Näin ollen kuntia käsitellään tutkimuksessa yrityksen asiakkaina ja investointien analysoinnissa painotetaan yrityksen sosiaalisen vastuun näkökulmaa.

Tutkimuksen perustana on *yritysten yhteiskuntavastuu* (corporate social responsibility = CSR), jolla tarkoitetaan yritysten ja yhteiskunnan välistä vastuunjakoja kansalaisten ja ympäristön hyvinvoinnin tuottamisessa siten, että yritysten tulee kantaa taloudellisen vastuun lisäksi vastuuta ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista. (Harmaala & Jallinoja 2012, 14.) Yhteiskuntavastuusta käytetään myös ajoittain nimeä *yritysvastuu* tai *vastuullinen yritys-*

toiminta, joilla tarkoitetaan pääsääntöisesti erilaisia vapaaehtoisia toimia, joilla yritys toteuttaa yhteiskuntavastuutaan sidosryhmien odotusten perusteella. Yritysvastuuta tarkastellaan usein yhteiskuntavastuun kolmen osa-alueen kautta. Yksi niistä on sosiaalinen vastuu, johon tutkimuksen tarkastelun kohteena olevat kuntien sosiaaliset investoinnit liittyvät. (Harmaala & Jallinoja 2012, 16–17.)

Yhteiskuntavastuun näkökulmasta katsottuna yrityksen toiminta vaikuttaa välillisesti myös yrityksen sidosryhmiin ja asiakkaisiin riippuen yritystoiminnan luonteesta. (Harmaala & Jallinoja 2012, 21.) Tutkimuksen toimeksiantajan tuotteet muodostuvat pääosin erilaisista rahoitusratkaisuista, joilla yritykset ja kunta-alan toimijat rahoittavat omaa toimintaansa. Toimeksiantajan kannalta on olennaista tietää, mihin heidän myöntämäänsä rahoitusta käytetään, sillä välillisesti yrityksen toiminnalla voi olla sosiaalisesti merkittävät yhteiskunnalliset vaikutukset. Toimeksiantaja on halunnut rajata tutkimuksen kohteeksi kunnat siksi, että perinteisesti kunnat eivät ole raportoinnissaan kohdistaneet rahoitusta yksittäisiin talousarviointeihin siinä missä toimeksiantajan muiden asiakasryhmien osalta rahoitus kohdistuu aina ennalta ilmoitettuun hankkeeseen. Tutkimuksessa tarkastellaan kuuden suuren ja kuuden pienen kunnan viime vuosien tilinpäätöstietoja, joiden pohjalta selvitetään, kuinka paljon sosiaalisesti vastuullisia investointeja kunnat ovat tehneet ja millaisiin hankkeisiin investoinnit ovat kohdistuneet.

Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena tilastollisena analyysinä. Aineisto muodostuu kuntien vuosien 2013–2015 tilinpäätöksistä. Tutkimuksen tueksi laadittiin sosiaalisia investointeja koskeva kysely henkilöille, jotka ovat jollain tavalla osallisia kunta-alan toimintaan. Työn teoriaosiossa käsitellään finanssialan yritysten ja kunta-alan yhteiskuntavastuuta sekä määritellään analyysissä käytettävä sosiaalisesti vastuullisten investointien viitekehys, johon tilinpäätöksistä poimittuja tietoja verrataan. Teoriaosiossa myös perehdytään kuntien viime vuosien taloustilanteeseen ja rahoitusprosessiin. Tutkimusosiossa kuvataan työn tavoite ja tutkimusongelma, joiden perusteella työlle asetetaan tutkimuskysymykset. Ennen varsinaista analyysia esitellään tutkimuksen aineisto ja sen valintaperusteet sekä käydään läpi tutkimuksessa käytetyt menetelmät. Analyysi on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen sisältää tilinpäätöstietoja koskevat tulokset ja toinen kyselystä saadut vastaukset. Tuloksia arvioidaan tilastollisen analyysin menetelmin. Pohdintaosiossa käydään läpi, vastasivatko saadut tulokset tutkimuskysymyksiin ja miten tutkimusta voisi hyödyntää tulevaisuudessa.

2 Yrityksen yhteiskuntavastuu finanssialalla

Yhteiskuntavastuu tarkoittaa yleisellä tasolla toimijan vastuuta yhteiskunnalle. Se voidaan määritellä joko sisällön tai laadullisen ulottuvuuden kautta. Käsitteen määrittäminen on kuitenkin haasteellista, sillä yhteiskuntavastuun erottaminen muista vastuista ei ole yksiselitteistä. Yhteiskuntavastuun perustana ovat yhteiskunnan perimmäiset arvot ja käytännöt, sosiaalisen elämän keskeiset olosuhdetekijät sekä yhteinen yhteiskunnallinen tai maailmanlaajuinen viitetausta. Yhteiskuntavastuu ei kohdistu ainoastaan yritysten toimintaan vaan se koskee kaikkia yksilöitä, organisaatioita ja yhteisöjä. (Anttiroiko 2004, 22–23, 32.)

Koska yhteiskuntavastuu nähdään koko yhteiskuntaa koskevana toimintana, joka ei rajoitu ainoastaan yrityksen sisäisiin prosesseihin, on tutkimuksen kannalta olennaista tarkastella yrityksen ulkopuolisten sidosryhmien toiminnan vastuullisuutta. Tässä tutkimuksessa sidosryhmäksi on valittu Suomen kunnat, jotka ovat yksi toimeksiantajan asiakassegmenteistä.

Yritysten yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan Euroopan Unionin näkökulmasta sitä, että yritykset sisällyttävät sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät tavoitteet liiketoimintaansa vapaaehtoisesti ja ilman lainsäädäntöön perustuvaa velvoitetta. Yhteiskuntavastuu liittyy moniin aiheisiin kuten yritysten yhteiskuntavastuun toteutumiseen liittyvään raportointiin ja sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin. (Euroopan Unioni 2017.) Omaehtoisuuden lisäksi yhteiskuntavastuuseen kuuluu tavoitteiden asettaminen. Jokainen yritys asettaa itse omat tavoitteensa, jotka voivat olla maineenhallinta, sosiaalisen pääoman kehittäminen tai kilpailuedun saavuttaminen. (Kalpala 2004, 15.)

Finanssialalla vastuullisuudella tarkoitetaan kestäväen kehityksen periaatteiden sekä alan yhdessä luomien käytänteiden kuten hyvän arvopaperimarkkinatavan, pankkitavan ja vakuutustavan noudattamista. Lisäksi alalla toimivien yritysten tulisi ottaa huomioon toimintaansa liittyvät sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristöön kohdistuvat vaikutukset. Vastuullisuuden kuuluu erityisesti vastuullinen sijoittaminen ja luotonanto, ilmastonmuutoksen torjuminen, ympäristöystävällinen sijoittaminen ja nuorten talousosaamisen edistäminen. (finanssialan keskusliitto 2017, 3.)

Toimeksiantajan toimintaperiaatteisiin kuuluu keskeisesti yhteiskuntavastuun edistäminen. Harmaalan & Jallinojan (2012, 77) mukaan ekologiset ja sosiaaliset tavoitteet ja toimet voivat olla merkittävä osa yrityksen liiketoimintastrategiaa taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi, mitä kutsutaan nimellä *strateginen yritysvastuu*. Tutkimuksesta on hyötyä toimeksiantajalle sosiaalisen vastuun edistämisen kannalta, sillä yritys voi sen pohjalta

kehittää omaa toimintaansa ja palvelujaan. Tutkimus painottuu sosiaalisesti vastuulliseen luotonantoon, eli tuntemalla asiakkaansa toiminnan riittävällä tasolla, toimeksiantaja voi arvioida, missä määrin sosiaalinen vastuu toteutuu luotonannossa.

2.1 Yrityksen sosiaalinen vastuu

Yhteiskuntavastuu voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen: taloudelliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen vastuuseen. Yritysten näkökulmasta taloudellisella vastuulla tarkoitetaan niille asetettujen tuotto-odotusten täyttämistä ja taloudellisen lisäarvon tuottamista yhteiskuntaan huomioiden kestävä kehityksen ehdot. (Kalpala 2004, 13–14.) Yritysten ekologinen vastuu tarkoittaa yksinkertaisimmillaan ympäristövaikutusten hallintaa ja luonnonvarojen kestävä käyttöä. Se on yksi tunnetuimmista yhteiskuntavastuun osa-alueista, ja esimerkiksi suomalaisissa yrityksissä ympäristövaikutukset on huomioitu jo pitkään. (Kalpala 2004, 15.)

Sosiaalinen vastuu on osa sekä yrityksen sisäistä että ulkoista toimintaa. Yrityksen sisällä sosiaalinen vastuu näkyy hyvänä henkilöstöpolitiikkana ja että työnantaja kantaa vastuun tekemisistään. Ulkopuolisessa toiminnassa sosiaalinen vastuu tarkoittaa sitä, että yritys osallistuu toiminnallaan ja tuotteillaan yhteiskunnan ja yrityksen lähiympäristön kehittämiseen sekä ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen, mihin vaikuttaa keskeisesti yrityksen eri sidosryhmät, kuten asiakkaat, kuluttajat ja yhteistyökumppanit. (Kalpala 2004, 15.)

Sosiaalisen vastuun kohteena ovat lähtökohtaisesti ihmiset ja etenkin yrityksen oma henkilöstö. Länsimaissa vallitsevan käsityksen mukaan sosiaalisen vastuun piiriin kuuluvat muun muassa henkilöstön hyvinvointi, työturvallisuuden parantaminen ja osaamisen kehittäminen, joka ylittää lainsäädännössä ja työehtosopimuksissa asetetut velvollisuudet. Ulkoisen sosiaalisen vastuun näkökulmasta yritys kantaa vastuuta työllisyyden lisäämisestä ja toisaalta työpaikkojen säilyttämisessä, mikä käytännössä tarkoittaa syrjäytymisen ehkäisemistä ja maahanmuuttajien työllistämistä, yt-prosessien ja toiminnan ulkoistamisen vaikutusten minimoimista työpaikkojen vähenemiseen. Osana yritysten sosiaalista vastuuta ovat myös avoin vuorovaikutus eri sidosryhmien kanssa sekä hyvien toimintatapojen ja yhteistyön edistäminen. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20–21.)

Yrityksen toiminnan luonne vaikuttaa merkittävästi siihen, mitä yhteiskuntavastuun osia yritys korostaa omassa toiminnassaan. Toimeksiantajan näkökulmasta sosiaalinen vastuu on siis osallistumista yhteiskunnan kehittämiseen ja työllisyyden lisäämiseen, jotka toimivat viitekehystenä kun määritellään sosiaalisten vastuullisten investointien kriteeristöä tätä tutkimusta varten.

Yrityksen sosiaalisen vastuun luonne vaihtelee merkittävästi kansainvälisissä määritelmässä, jolloin yrityksen lainsäädännölliset velvoitteet ja yhteiskunnalliset rooliodotukset ovat eri maissa erilaiset. Esimerkiksi hyvinvointivaltioissa monet sosiaaliset velvollisuudet kuten ihmis- ja työoikeudet, työturvallisuus ja työhyvinvointi on säädelty laissa, ja esimerkiksi Suomessa ne ovat pitkälti julkisyhteisöjen vastuulla. Lisäksi Pohjoismaissa on tyypillistä, että julkinen valta ja ammattiyhdistykset sopivat työehdoista. Monissa muissa kehittyneissä maissa vastaavat velvollisuudet ovat yritysten vapaaehtoisen toiminnan piirissä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20.)

Kansainvälisten määritelmien pohjalta voidaan sanoa, että Suomessa julkisyhteisöjen toiminta on lähtökohtaisesti huomattavasti sosiaalisempaa kuin monissa muissa maissa. Tutkimuksen kannalta on olennaista löytää ne kriteerit, joilla kuntien toiminnasta voidaan erottaa toimeksiantajan sosiaaliseen vastuuseen välittömästi vaikuttavat investoinnit.

2.2 Julkiset hankinnat ja kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit

Kuntalain (410/2015) 1 luvun 1 §:n mukaan ”kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla”. Suomessa kuntien sosiaalinen perustehtävä on laissa säädelty, mutta Kalpalan (2004, 14) mukaan monessa muussa maassa peruspalvelujen ja sosiaalisen turvallisuuden takaaminen kuuluvat yritysten sosiaalisen vastuun piiriin.

Kuntaliiton (2017a) mukaan sosiaalinen investointi ei ole suomalaisille vielä kovin tuttu käsite, minkä lisäksi investoinneista ei ole käytännön esimerkkejä. Kuntien sosiaalisesti vastuullisten investointien määrittelyssä käytetään apuna vastuullisista julkisista hankinnoista annettua ohjeistusta. Suomen Työ- ja elinkeinoministeriö (2013b) on laatinut sosiaalisesti vastuullisia hankintoja koskevan oppaan, jossa ohjeistetaan julkisyhteisöjä vastuullisten julkisten hankintojen tekemisessä. Opasta hyödynnetään sosiaalisesti vastuullisen investoinnin määrittelyssä.

Harmaalan & Jallinojan (2012; 188) mukaan ”julkisia hankintoja ovat valtion, kuntien ja seurakuntien tekemät hankinnat eli tarvikkeiden, tavaroiden ja palvelujen ostot ja urakoina tehtävät rakennushankkeet”. Julkisten hankintojen vuosittainen arvo on Suomessa yli 20 miljardia euroa ja Euroopan Unionissa noin 1 800 miljardia euroa, joka on noin 14–16 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Julkisiin hankintoihin kohdistuu paljon säädöksiä, joilla hankintoja pyritään ohjaamaan yhteiskuntavastuullisempaan suuntaan. EU tasolla julkisista hankinnoista on annettu oma

hankintadirektiivi, jonka jäsenvaltiot ovat toimeenpanneet oman lainsäädäntönsä pohjalta. Suomessa julkisia hankintoja koskee hankintalaki (348/2007) ja siihen liittyvä hankinta-asetus (624/2007). (Harmaala & Jallinoja, 188.)

Julkisilla hankinnoilla on merkittävä rooli yhteiskuntavastuun edistämiseksi. Kun ympäristövastuulliset ja sosiaaliset näkökulmat huomioidaan julkisissa hankinnoissa, saadaan hankintoja tehostettua ja saavutetaan yhteiskuntavastuullisia hyötyjä ja ympäristö- ja elinkeinopolitiikkaan liittyviä tavoitteita. Julkisyhteisöt edustavat usein suurta ostovoimaa ja vaikutusvaltaa. Kyse on usein suurista hankinnoista, ja kun ne toteutetaan vastuullisesti, luodaan vastuullisille tuotteille mittavat markkinat, kannustetaan innovaatiota ja markkinoiden kehitystä sekä toimitaan esimerkkinä yrityksille ja yksityisille kuluttajille. (Harmaala & Jallinoja 2012, 189.)

Uuden hankintalain mukaan sosiaalisilla näkökohdilla tarkoitetaan erityisesti perusoikeuksien toteutumista ja syrjimättömyyttä. Ne liittyvät usein heikommassa asemassa olevien oikeuksien turvaamiseen, kuten esteettömän rakentamisen suosimiseen. (Harmaala & Jallinoja 2012, 190.) Toivasen ja Wennbergin (2015, 5) mukaan sosiaalisen vastuullisuuden merkityksestä julkisissa hankinnoissa puhutaan paljon, mutta käytännössä vastuullisuus ei vielä juurikaan teoissa toteudu.

Työ- ja elinkeinoministeriön opas (2013b, 8) viittaa Euroopan komission oppaaseen, jonka mukaan hankinta on sosiaalisesti vastuullinen, mikäli siinä otetaan huomioon yksi tai useampi seuraavista tekijöistä:

- työllisyysmahdollisuudet
- ihmisarvoinen työ
- sosiaalisten oikeuksien ja työoikeuksien noudattaminen
- sosiaalinen osallisuus
- yhdenvertaiset mahdollisuudet ja
- kaikille sopiva suunnittelu, jossa otetaan huomioon kestävyysperiaatteet.

Komission opasta mukaillen Toivanen ja Wennberg (2015, 7) määrittelevät sosiaalisesti vastuullisen hankinnan sellaisena, joka ottaa huomioon hankinnan yhteiskunnalliset vaikutukset. Hankkeet sisältävät kriteerejä, jotka edistävät:

- ihmisoikeuksia ja työelämän perusoikeuksia
- työllisyysmahdollisuuksia
- sosiaalista osallisuutta
- yhdenvertaisia mahdollisuuksia sekä
- esteettömyyttä.

Euroopan komissio määrittelee sosiaalisesti vastuullisen investoinnin siten, että kyse on investoinnista ihmisiin. Ne ovat toimia, jotka vahvistavat ihmisten taitoja ja kykyjä sekä tukevat heidän työllistymistään ja osallistumista sosiaaliseen elämään. Sen tärkeimmät osa-alueet sisältävät koulutuksen, hyvälaatuisen lastenhuollon, harjoittelemisen, työnhaun avustamisen ja kuntoutuksen.

Julkisia hankintoja koskevan ohjeistuksen sekä Euroopan komission että yritysten sosiaalisen vastuun määritelmien pohjalta kuntien sosiaalisesti vastuullinen investointi määritellään tässä tutkimuksessa hankkeeksi, joka edistää kuntalaisten työllistymistä, parantaa heikommassa asemassa olevien osallisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia sekä kuntalaisten koulutusmahdollisuuksia.

Työllistymistä edistäviä investointeja ovat esimerkiksi, yritystoiminnalle kaavoitettujen alueiden rakentaminen, työttömien koulutukseen liittyvä toiminta, työvoimatoimistojen palveluiden kehittäminen. Heikommassa asemassa olevilla tarkoitetaan muun muassa lapsia, nuoria, vammaisia, vanhuksia ja pitkäaikaissairaita. Heidän asumiseensa, koulutukseensa ja hyvinvointiinsa liittyviä hankkeita pidetään sosiaalisina. Koulutusmahdollisuudet liittyvät lasten päivähoitoon, peruskouluun, toisen asteen kouluun ja muuhun ammatilliseen koulutukseen.

2.3 Kohteen arvottaminen luotonmyönnössä

Vastuullisesti toimiva finanssialan yritys huomioi myöntämänsä rahoituksen sosiaalisia näkökohtia, joka käytännössä tarkoittaa kohteen vastuullista arviointia. Jotta yrityksen oma toiminta voi olla sosiaalisesti vastuullista, on sen ensin tunnistettava asiakkaidensa toimintaan liittyvät sosiaaliset tekijät. Vastuullinen luotonanto sisältää paljon samoja elementtejä kuin vastuullinen sijoittaminen, joka on paljon tutumpi finanssialan yritysten yhteiskuntavastuusta puhuttaessa.

Vastuullisesti sijoittavat yritykset käyttävät sijoituskohteidensa arviointiin positiivista ja negatiivista arvottamista. Harmaalan & Jallinojan (2012: 218–219) mukaan negatiivinen arvottaminen tarkoittaa epäeettisesti toimivien yritysten ja toimialojen välttämistä sijoitustoiminnassa kun taas positiivinen arvottaminen on puolestaan tiettyjen toimialojen ja yritysten suosimista, koska ne ovat keskimääräistä yritystä vastuullisempia. Käytännössä välttäminen voi olla esimerkiksi sitä, että yritys ei sijoita alkoholi-, uhkapeli- ja aikuisviihdetoimintaan tai tupakka- ja aseollisuuteen. Tällaiset toimialat on helppo tunnistaa ja sen myötä välttää, mutta esimerkiksi lapsityövoiman käyttöä, alipalkkausta, alueiden saastumista ja monia muita vastuullisia tekijöitä on vaikea tunnistaa yritysten toiminnasta, koska tuotantoketjut ovat pitkiä ja sidosryhmiä paljon. Vastuullisen sijoittamisen positiivisia kri-

teereitä ovat muun muassa luonnonvarojen säästö, päästöjen vähentäminen ja tuoteturvallisuus.

Vastuullisuuden arviointia varten sijoittaja tarvitsee riittävät tiedot sijoituskohteena olevan yrityksen toiminnasta ja taloudesta. Vastuullisen sijoittamisen prosessi lähtee sidosryhmäanalyysistä ja riskiarvioinnista. Kun vastuullisen sijoittamisen tarkoitus ja asiakkaiden odotukset on saatu selville, valmistelee yritys vastuullisen sijoittamisen strategian, johon kuuluu muun muassa tavoitetaso laatiminen ja käytettävissä olevien resurssien laskeminen. Käytännön toteutukseen kuuluu toimintasuunnitelman laatiminen ja tulosten mittaaminen, joista yritys raportoi sisäisesti sijoitusorganisaation johdolle ja hallitukselle ja ulkoisesti muille sidosryhmille vastuullisuusraporttien muodossa. (Finsif 2017, 13.)

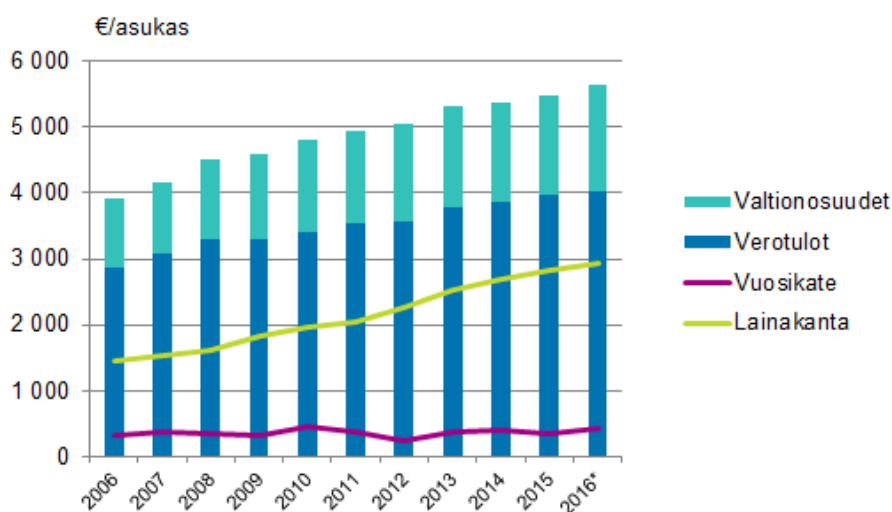
Vastuullisessa luotonmyönnössä painotetaan asiakkaan taloudellisen tilanteen arviointia, eli sitä pystyykö asiakas suoriutumaan luoton takaisinmaksusta. Yritysten ja julkisen sektorin luotonannossa voisi korostaa myös sosiaalisia näkökulmia positiivisen ja negatiivisen arvottamisen avulla. Positiiviseen arvottamiseen voisi esimerkiksi liittyä luotonhakijan jonkinasteinen palkitseminen silloin kun rahoitusta käytetään sosiaalista vastuuta edistävään toimintaan, esimerkiksi heikommassa asemassa olevien aseman parantamiseen tai työllisyyden lisäämiseen. Samalla periaatteella luotonantaja voisi kieltäytyä kohteen rahoittamisesta, mikäli hanke sisältää yhteiskuntavastuun normien vastaista toimintaa, esimerkiksi työehtosopimusten rikkomista palkkauksen tai työajan suhteen. Tutkimuksen lähtökohdaksi on positiivinen arvottaminen, eli kuntien investoinneista halutaan nostaa esiin sellaisia hankkeita, jotka osoittavat toimeksiantajan näkökulmasta sosiaalista vastuuta.

3 Kuntien talous ja rahoitusprosessi

Tulos- ja rahoituslaskelmien mukaan kunnat ja kuntayhtymät käyttävät vuosittain noin 42 miljardia euroa palvelujen järjestämiseen ja kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen. Noin puolet kunnan menoista katetaan verorahoituksella, neljännes maksuilla ja myyntituloilla sekä vajaa viidennes valtionosuuksilla. (Kuntaliitto 2017b.) Lainojen osuus menojen rahoituksessa on ollut kunnissa keskimäärin 6–7 prosentin luokkaa. (Kuntaliitto 2016e.) Vuonna 2015 kuntien ulkoiset tulot olivat yhteensä 43,9 miljardia euroa, joista verotuloja oli 21,77 miljardia ja uutta nostettua lainaa 2,85 miljardia euroa. (Kuntaliitto 2016e, 2.)

Viimeisen viiden vuoden aikana kunnat ovat käyttäneet investointeihin keskimäärin 4,4 miljardia euroa vuosittain. Tulos- ja rahoituslaskelmat osoittavat, että investointien osuus menoista on ollut noin 10 prosenttia. (Kuntaliitto 2016e, 3–4.) Kuntaliiton (2016c) arvion mukaan kuntien ja kuntayhtymien bruttomenoista investointeihin tullaan käyttämään vuoteen 2020 asti vuosittain noin 4,3 miljardia euroa, eli noin 10 prosenttia menoista kuten tähänkin asti. Sen sijaan lainakannan arvioidaan kasvavan yli 20 miljardin euron vuoteen 2020 mennessä.

Vuoden 2015 lopussa kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösten mukaan lainakanta oli 17,4 miljardia euroa, eli noin 8 prosenttia BKT:stä. Syynä kuntien velkaantumisen kiihtymiseen ovat kuntien tehtävien lisääntyminen, palvelujen kysynnän kasvu ja suuret investointipaineet, samalla kun valtionosuuksia on leikattu. On kuitenkin syytä muistaa, että Suomen BKT:n volyymi on edelleen noin 6 prosenttia matalammalla tasolla kuin vuonna 2008 finanssikriisin alkaessa. (Kuntaliitto 2016b.)

Kuvio 1. Manner-Suomen kuntien valtionosuudet, verotulot, vuosikate ja lainakanta asukaasta kohden 2006–2016 (Tilastokeskus 2017a.)

Kunnilla ei ole lainakattoa. Kuntien velkaan vaikuttavat merkittävästi muun muassa kunnan organisaatio ja kehitysvaihe sekä siitä johtuvat eritasoiset investointipaineet, mistä johtuen kuntien väliset erot lainojen määrissä ovat suuria. Lisäksi usein lopullinen velallinen on kunnan liikelaitos tai yhtiö. (Kuntaliitto 2016b.) Tämä johtuu siitä, että kunnat ovat siirtäneet huomattavasti tehtäviään omistamilleen yhtiöille, minkä seurauksena yhtiöillä voi olla suurikin kunta-alan lainavastuu. On huomioitava, että kuntakonsernien lainat ovat keskimäärin yli kaksinkertaiset kuntien omiin lainoihin verrattuna. Mikäli kunta rahoittaa investointinsa ensisijaisesti kertyneestä tulorahoituksesta, puhutaan verorahoitteisesta toiminnasta. (Kuntaliitto 2016a.)

Kunnat käyttävät suurimman osan ottamastaan lainasta investointeihin. Kuntaliiton mukaan koko 2000-luvun aikana kulutukseen ja juokseviin kuluihin, ns. syömävelkaan, on käytetty vain noin 6 prosenttia velasta. Investointeja kohdistetaan pääosin rakennuksiin, teihin, vesi- ja viemäriverkostoihin sekä muuhun talouden kehitystä edistävään infrastruktuuriin. (Kuntaliitto 2016d.) Lisäksi kunnilla on arvioitu olevan jopa yli 4 miljardin euron toimitilojen ja rakennusten korjausvelka. (Kuntaliitto 2016b.) Korjausvelka tarkoittaa sitä rahamäärää, joka kuntien tulisi investoida, jotta omaisuus saataisiin kohtuulliseen kuntoon. Kyse on siis tekemättömistä investoinneista, jolloin ne eivät näy tilastoissa, jotka osoittavat investointeihin käytettävää lainamäärää.

Kuntien tulisi arvioida kriittisesti investointeja ja niiden tulorahoitusosuutta, jotta niiden velkaantumista saataisiin hillittyä. Kuntien tulisi huomioida päätöksissään tuleva väestönkehitys, palvelutarpeet ja tulevaisuudessa tarvittavasta palveluverkosta. Tarvittava rahoitus arvioidaan vuosittain rahoituslaskelmassa, jonka kunnat laativat kaksi kertaa vuodessa talousarvion ja tilinpäätöksen yhteydessä. (Kuntaliitto 2016d.) Lainanotosta ja -annosta sekä pitkäaikaisista sijoituksista päättää kunnan valtuusto vuosittain tehtävissä talousarvioissa, mutta se voi siirtää toimivaltaa lainanotossa myös liikelaitosten johtokunnalle. Muutoin kunnan rahatoimesta huolehtii kunnanhallitus. (Kuntaliitto 2016a.)

Kunnan taseeseen kirjatut lainat jaotellaan pitkä- ja lyhytaikaisiin lainoihin. Perusperiaate on, että pitkäaikainen laina tulisi käyttää investointien rahoittamiseen ja lyhytaikainen maksuvalmiuden turvaamiseen, mutta sääntö ei ole kuitenkaan ehdoton. Kunnat seuraavat lainanotossa usein myös korkokehitystä, mikä tarkoittaa sitä, että alhaisten korkojen aikana kunnat voivat pitää edullisena investointien rahoittamisen lyhytaikaisella lainalla. (Kuntaliitto 2016a.)

Investointeihin kohdistuvan tulorahoituksen riittävyttä mitataan vuosikatteella, joka osoittaa, paljonko tulorahoitusta on käytettävissä investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhen-

nyksiin juoksevien menojen maksamisen jälkeen. Tulorahoituksen katsotaan olevan riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. (Tilastokeskus 2017b.)

”Poistot kuvaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointitarvetta. Mikäli vuosikate kattaa poistot (korvausinvestoinnit), kunnan ei tarvitse velkaantua, realisoida käyttöomaisuuttaan tai pitkäaikaisia sijoituksiaan tai vähentää toimintapääomaansa pitääkseen palvelujen tuotantovälineet toimintakunnossa. Jos vuosikate jää negatiiviseksi, tulorahoitus ei riitä edes juokseviin menoihin.” (Tilastokeskus 2017b.)

Kunnat voivat soveltaa investointien rahoittamiseen kolmea erilaista strategiaa:

- a) investointi voidaan rahoittaa lainalla, jonka kunta maksaa myöhemmin takaisin tulorahoituksella,
- b) investointia varten voidaan kerätä etukäteen varoja tulorahoituksella tai
- c) investointi voidaan rahoittaa tuloilla, jotka saadaan kunnan pysyvien vastaavien myynnistä.

Valittu rahoitusstrategia vaikuttaa suoraan kunnan tarvitsemaan lainamäärään ja myös siihen, kuinka suureksi kunta arvioi vuosikatteensa. (von Martens 1999, 20.)

Investoinnit merkitään talousarvion ja tilinpäätöksen investointiosaan. Investointiosan toteutuminen esitetään tilinpäätöksessä hankkeittain tai hankeryhmittäin siten kuin se on esitetty talousarviossa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013a, 58.) Talousarvion investointiosassa kuvataan hankkeiden tavoitteet, kustannus arviot ja niiden jaksottuminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä niihin käytettävät varat. Talousarviossa myös kuvataan, mistä hankkeessa on kyse ja millaiset kokonaisvastuut siitä kunnalle aiheutuu. Leasingilla ja elinkaarimallilla rahoitettuja kohteita ei merkitä kuluiksi investointiosaan vaan niistä aiheutuvat vuokratulot kirjataan käyttötalouteen. (JHS 2016.)

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka paljon kunnat investoivat sosiaalsiin hankkeisiin ja minkälaisiin hankkeisiin investoinnit kohdistuvat. Tutkimusongelmana on se, että toimeksiantajan on vaikea arvioida kunnille kohdistuvassa luotonannossa, paljonko heidän myöntämäänsä rahoitusta käytetään sosiaalisesti vastuullisiin hankkeisiin. Investointien sosiaalisuutta tarkastellaan toimeksiantajan sosiaalisen vastuun näkökulmasta, eli sosiaalisen ulottuvuuden pitää näkyä suoraan rahoitettavassa hankkeessa, jolloin kriteeriksi ei riitä esimerkiksi pelkästään asiakkaan omien sidosryhmien sosiaalinen toiminta.

Ongelmaa lähdetään ratkaisemaan kahden tutkimuskysymyksen avulla:

1. **Kuinka suuri osa kuntien investoinneista on sosiaalisesti vastuullisia?**
2. **Mihin sosiaalisesti vastuulliset investoinnit kohdistuvat?**

Tutkimuskysymykset on valittu siten, että niistä saatujen tulosten perusteella voitaisiin hahmottaa paremmin toimeksiantajan asiakkaisiin liittyvää sosiaalista vastuuta. Oletuksena on, että kunnat tekevät toimeksiantajan kannalta sosiaalisesti vastuullisia investointeja ja että ne painottuvat suurissa ja pienissä kunnissa erityyppisiin kohteisiin.

4.1 Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Suomen kunnat. Opinnäytetyössä analysoidaan 12 kunnan tilinpäätöksiä vuosilta 2013–2015. Tilinpäätökset valittiin tutkimuksen aineistoksi siksi, että kunnat raportoivat tilinpäätöksissään, minkälaisiin hankkeisiin kunta on vuoden aikana investoinut ja paljonko niihin on käytetty rahaa. Se, kuinka yksityiskohtaisesti investointeja käsitellään, riippuu kunnan raportointikäytännöistä. Kunnat on valittu maantieteellisin ja väkilukuun liittyvien perusteiden, jotta ne antaisivat mahdollisimman kattavan kuvan koko Suomen tilanteesta.

Kuntalain (410/2015) 13 luvun 113 §:n mukaan kunnan tilikausi on kalenterivuosi. Kunnanhallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Kunnanhallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen valtuuston käsiteltäväksi. Valtuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä. Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tutkimuksen kohteena ovat kuntien investoinnit vuosilta 2013–2015. Lisäksi tutkimus rajataan koskemaan vain peruskunnan investointeja, eli tutkimuksen ulkopuolelle jätetään kuntayhtymät ja kuntien tytäryhtiöt, minkä lisäksi investointien sosiaalisuutta arvioitaessa ei oteta huomioon kuntien omien sidosryhmien, kuten tavarantoimittajien, vastuullisuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on antaa mahdollisimman kattava kuva kuntien tämän hetken tilanteesta, mistä johtuen aineistoksi valittiin jokaisen kunnan osalta kolme viimeisintä tilinpäätöstä. Tutkimuksen aikaan useat kunnat eivät olleet vielä julkaisseet vuoden 2016 tilinpäätöksiä, joten mahdollisimman yhtenäisen aineiston saamiseksi päätettiin kaikkien kuntien osalta valita uusimmaksi tilinpäätökseksi vuoden 2015 julkaisu.

Tutkittavat kunnat valittiin aluehallintovirastojaottelun pohjalta ositetun otannan perustein, jotta otoksesta saataisiin tarkempi ja se edustaisi paremmin koko Suomen tilannetta. Suomessa on seitsemän aluehallintovirastoa, joista kuusi sijaitsee Manner-Suomen alueella: Etelä-Suomi, Itä-Suomi, Lappi, Lounais-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi sekä Pohjois-Suomi. Seitsemännen, Manner-Suomen ulkopuolisen alueen muodostaa Ahvenanmaan maakunta. Tutkimus on rajattu Manner-Suomen aluevirastoihin Ahvenanmaan itsehallinnollisen erityisaseman vuoksi. Jokaiselta alueelta valittiin asukasluvultaan suurin ja pienin kunta, joiden tilinpäätöstiedot olivat saatavilla sähköisessä muodossa verkosta. Kuntien asukasluvut saatiin tilastokeskuksen marraskuussa 2016 julkaisemasta väestötilastosta.

Tutkittaviksi kunniksi valittiin:

- Enonkosken kunta
- Hailuodon kunta
- Halsuan kunta
- Helsingin kaupunki
- Jyväskylän kaupunki
- Kuopion kaupunki
- Miehikkälän kunta
- Oulun kaupunki
- Pelkosenniemen kunta
- Porin kaupunki
- Rovaniemen kaupunki ja
- Siikaisten kunta.

Tutkimuksen kuudessa suuressa kunnassa asui 2016 62 246–635 591 ihmistä ja kuudessa pienimmässä 947–2 035 ihmistä. (Tilastokeskus 2016.)

4.2 Kysely

Osana opinnäytetyötä toteutettiin kysely, jonka avulla selvitettiin etenkin kunta-alalla työskentelevien mielipiteitä ja kokemuksia liittyen kuntien sosiaalisiin investointeihin. Kysely toteutettiin survey-muotoisena verkkojulkaisuna iPadin avulla ja yhden kyselyn täyttämisen vei keskimäärin kolme minuuttia. Survey tarkoittaa kyselyä, jossa aineisto kerätään standardoidusti, eli kaikilta vastaajilta kysytään sama asiasisältö täysin samalla tavalla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193).

Kyselyn tarkoitus on tukea varsinaista analyysia. Sen avulla kerättiin tietoa siitä, miten hyvin kuntien sosiaalisen investoinnin käsite tunnetaan ja kuinka tärkeinä kuntien sosiaalisia investointeja pidetään. Tuloksia verrataan tilinpäätöstiedoista saatuihin lukuihin, jolloin voidaan tehdä päätelmiä siitä, miten henkilöiden kokemukset sosiaalisista investoinneista vastaavat kuntien tämän hetkistä tilannetta. Kysely laadittiin Questback-kyselyohjelmalla ja se toteutettiin 23.3.2017 Kuntien yritysjohtamisen foorumissa Helsingin kuntatalolla noin tunnin mittaisen aamukahvitilaisuuden aikana. Kysely suunnattiin lähtökohtaisesti henkilöille, joiden työ on jollain tavalla sidoksissa kunta-alaan, mutta myös muiden henkilöiden vastaukset olivat tutkimuksen kannalta yhtä tärkeitä. Tutkimus toteutettiin käytännössä haastattelemalla tilaisuuteen saapuneita ihmisiä, jolloin vastaajat valikoituivat satunnaisesti. Haastattelijan tehtävänä oli kierrellä tilaisuudessa ja pyytää paikalla olleita vastaamaan iPadilla olleeseen kyselyyn. Vastaaminen tapahtui anonyymisti ja vastaaminen oli täysin vapaaehtoista.

Kysely toteutettiin käytännössä siten, että kyselyn kysymykset suunniteltiin etukäteen yhdessä toimeksiantajan kanssa. Kysymykset laadittiin toimeksiantajan ehdotusten mukaan niin, että ne tukisivat mahdollisimman hyvin varsinaista tutkimusta. Tämän jälkeen kysely luotiin Questback Essentials -verkkokyselyohjelmistolla. Ohjelmisto mahdollisti kyselyn toteuttamisen reaaliaikaisena verkkojulkaisuna, minkä lisäksi ohjelmisto soveltuu hyvin käytettäväksi mobiililaitteissa. Vastaajilta saatiin paljon myönteistä palautetta siitä, että kyselyn ulkoasu oli miellyttävä ja ohjelma helppokäyttöinen.

Ennen varsinaista kyselyä vastaajille kerrottiin, että tutkimuksen kohteena ovat Suomen kuntien sosiaaliset investoinnit ja selitettiin lyhyesti, mitä sosiaalisella investoinnilla tarkoitetaan. Johdannon tarkoituksena oli tutustuttaa vastaajat kyselyn aiheisiin. Kysely muodostui viidestä monivalintaväittämästä ja kahdesta vastaajan taustaa koskevasta kysymyksestä. Kyselystä päätettiin jättää pois kokonaan avokysymykset, jotta se olisi vastaajien näkökulmasta mahdollisimman helppo ja nopea toteuttaa. Kolme ensimmäistä väittämää mittasi vastaajaan mielikuvaa sosiaalisista investoinneista ja niiden tärkeydestä. Niissä käytettiin luvuilla 1-7 arvioitavaa asteikkoa, jossa luku 1 tarkoitti, että vastaaja on

väittämän kanssa täysin eri mieltä ja luku 7, että vastaaja on täysin samaa mieltä. Luku 4 kuvasi neutraalia vaihtoehtoa, jolloin vastaaja ei ollut väittämän kanssa erimieltä eikä samaa mieltä. Neljännen väittämän avulla selvitettiin, mihin kohderyhmiin sosiaaliset investoinnit tulisi vastaajien mielestä suunnata. Vastaajaa pyydettiin valitsemaan yhdeksästä vaihtoehdosta kolme tärkeintä investointien kohdetta. Vaihtoehdot laadittiin Tilastokeskuksen (2014) tehtäväluokittelun perusteella. Viides väittäjä käsitteli sosiaalisten investointien merkitystä tulevaisuuden yhteiskunnassa. Vaihtoehtoja oli kolme. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, tuleeko investointien merkitys yhteiskunnassamme tulevaisuudessa vähene- mään, säilymään ennallaan vai kasvamaan. Kuudes ja seitsemäs kysymys koskivat kyse- lyn kannalta olennaisia vastaajan taustatietoja, eli ikää ja ammatillista taustaa.

4.3 Tutkimusmenetelmät

Tilinpäätösten osalta tutkimus perustuu tilastolliseen analyysiin, joka on laadultaan kvalita- tiivista, sillä tutkittavat muuttujat voidaan jakaa toisistaan eroaviin tehtäväluokkiin. Se to- teutetaan otantatutkimuksena, jossa osajoukkona toimii tutkimukseen valitut 12 kuntaa. Tilinpäätöksiä tarkastellaan laadullisesti ja saadut tulokset pyritään yleistämään koske- maan koko perusjoukkoa eli Suomen kuntia. Tilinpäätöksistä kerätään euromääräiset ja kohdekohtaiset tiedot toteutuneista investoinneista. Saadut tiedot kootaan Excel- taulukkoon, jonka jälkeen investoinnit jaotellaan tehtäväluokkiin Tilastokeskuksen (2014) käyttämän ohjeistuksen mukaisesti. Luokittelun asteikko on nominaalinen. Tehtäväluokki- en avulla yksittäiset investointeja voidaan tarkastella osana isompaa kokonaisuutta.

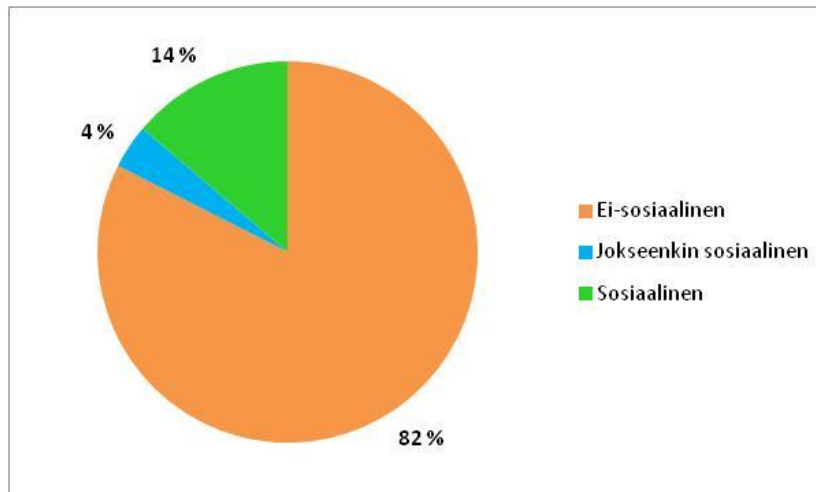
Varsinaisessa analyysissä käytetään ordinaaliasteikkoa, jonka mittarina toimii hankkeen sosiaalisuus. Mitta-asteikko on kolmiportainen, jonka perusteella aineisto jaetaan sosiaali- siin, jokseenkin sosiaaliin ja ei-sosiaaliin investointeihin. Sosiaalisuus perustuu Euroo- pan komission määritelmään sosiaalisesti vastuullisista hankinnoista (ks. Luku 3.2). Sosi- aalisuuden arvioinnissa käytetään apuna kuntien tilinpäätöksistä ja talousarvioista saata- via investointeja koskevia lisätietoja. Saadut tulokset esitetään pylväs- tai piirakkadia- grammeina miljoonan euron tarkkuudella. Tällä jaottelulla materiaalia tarkasteltiin hyvin tiukoin kriteerein: mikäli tilinpäätöksistä tai talousarvioista ei löytynyt tarkentavaa tietoa investoinnin kohteesta tai sen sosiaalisuudesta, luokiteltiin se ei-sosiaaliseksi. Ei- sosiaaliseksi investoinneiksi luokiteltiin myös monet sellaiset hankkeet, jotka välillisesti saattaisivat lisätä ihmisten hyvinvointia tai tukea yhteiskunnan kehitystä, koska ne eivät kohdistuneet suoraan erityisryhmiin tai heikommassa asemassa oleviin vaan niiden katso- taan kuuluvan kunnan perustoimintaan. Lisäarvon tuottaminen oli siis keskeinen osa in- vestoinnin sosiaalisuutta. Tulokset on jaettu kolmeen eri kategoriaan kunnan koosta riip- puen: suurten kuntien ja pienten kuntien tuloksia tarkastellaan omina ryhminään, minkä lisäksi Helsingin kaupunki muodostaa oman ryhmänsä. Tuloksissa käydään läpi ensin

investointien jakautuminen sosiaalisuuden perusteella, jonka jälkeen sosiaaliset investoinnit otetaan lähempään tarkasteluun investointien kohteiden osalta.

Investointien tunnettuutta selvitettiin kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksen avulla, joita käytetäänkin tyypillisesti kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkimuksen apuna käytetty kysely on laadultaan kvantitatiivista, sillä siitä saadut tulokset perustuvat vastausten määrään. Kyselytutkimukset tehostavat tutkijan ajankäyttöä, kun kerralla voidaan tavoittaa paljon henkilöitä ja saadun aineiston analysointi on usein nopeaa. Kyselyiden huonoina puolina pidetään sen rakenteisiin liittyviä haasteita: tutkija ei voi olla varma siitä, ovatko vastaajat ymmärtäneet kyselyssä esitetyt kysymykset tai väittämät tutkijan tarkoittamalla tavalla tai kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Myös vastausten vähyys on huomattu joidenkin kyselyjen osalta merkittäväksi haittapuoleksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Edellä esitettyjä haasteita pyrittiin välttämään kyselytutkimuksessa siten, että se päätettiin toteuttaa reaaliaikaisesti sen sijaan, että kysely olisi lähetetty esimerkiksi sähköpostilla jollekin tietylle joukolle. Kun tutkija oli paikalla haastattelijan roolissa, varmistuttiin siitä, että kyselyyn saatiin tarpeeksi vastauksia ja vastaajilla oli mahdollisuus kysyä lisätietoja kyselyn väittämistä tai aiheista.

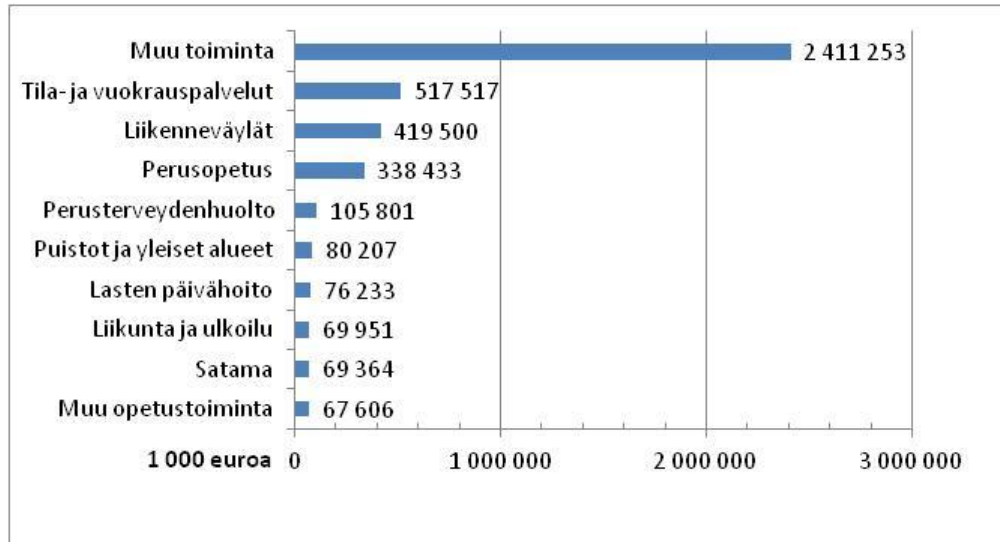
5 Tulokset

Vuosina 2013–2015 tutkittavat kunnat käyttivät investointeihin yhteensä yli 4,469 miljardia euroa. Analyysin perusteella tutkittujen kuntien investoinneista hieman yli 80 % kohdistui ei-sosiaalisiin hankkeisiin, 4 % jokseenkin sosiaalisiin hankkeisiin ja 14 % sosiaalisiin hankkeisiin. Ei-sosiaalisten investointien osuutta kasvatti se, että hankkeista ei ollut saatavilla tarpeeksi yksityiskohtaista tietoa, jolloin niiden sosiaalisuutta ei voitu arvioida.

Kuvio 2. Kuntien investoinnit sosiaalisuuden mukaan jaoteltuina

Yksittäisten investointien osalta suurimmaksi hankkeeksi nousi muuhun toimintaan sijoitettava Helsingin kaupungin vuonna 2014 toteuttama Helsingin Energia ja Helsingin Satama-liikelaistosten yhtiöittäminen. Kaupunki käytti investointiin yhteensä yli 2,1 miljardia euroa, ja hankkeen osuus ei-sosiaalisista investoinneista oli lähes 80 %. Ilman kyseistä hanketta ei-sosiaalisten investointien osuus kaikista investoinneista putoaisi 66 %:iin, jolloin sosiaalisten hankkeiden osuus nousisi 27 %:iin ja jokseenkin sosiaalisten 7 %:iin. Kyse on niin merkittävästä investoinnista, että Helsingin kaupunki (2014, 19) korosti yhtiöittämisen vaikuttavan suurella määrällä niin sen omaan kuin koko kuntasektorin tulokseen, investointitason ja tulorahoitusprosenttiin. Vaikka yhtiöittäminen näkyy investointimenona, ei siitä todellisuudessa aiheudu kaupungille merkittävää rahavirtaa, koska Helsinki myös saa hankkeesta tilinpäätökseen kirjattavia myyntituloja, minkä vuoksi yhtiöittämistä ei voida pitää tutkimuksen kannalta todellisena investointina.

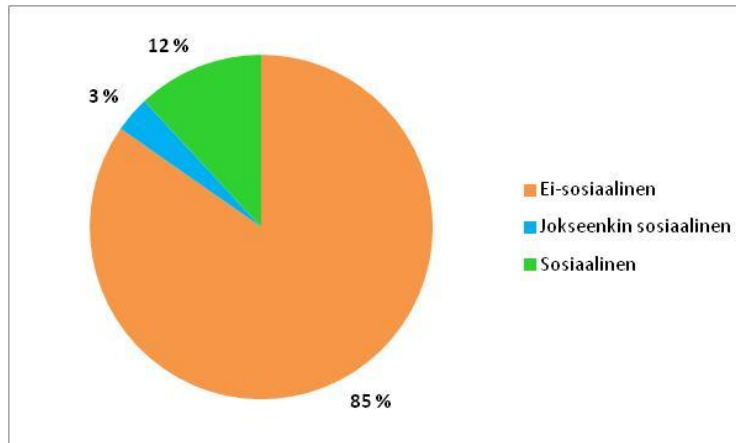
Kuvio 3. Kuntien investoinnit, kymmenen suurinta tehtäväluokkaa

Riippumatta hankkeen sosiaalisuudesta suurin osa kuntien investoinneista kohdistui muuhun toimintaan. Kaikista investoinneista muuhun toimintaan kohdistui yli puolet, eli yhteensä yli 2,4 miljardia euroa. Toiseksi ja kolmanneksin suurimmat tehtäväluokat olivat tila- ja vuokrauspalvelut 0,5 miljardin euron ja liikenneväylät 0,4 miljardin euron investoinneilla.

Muuhun toimintaan kuuluvat muun muassa investoinnit, jotka koskevat luokittelematonta maa- ja vesialueiden hankintaa, asuntotuotannon hallintaa, suunnittelua ja edistämistä, sekä muita hankkeita, joita ei ole voitu kohdistaa muihin tehtäväluokkiin. Muun tehtäväluokan sisällä suurin osa investoinneista käytettiin maa- ja vesialueiden hankintaan, arvopaperien ostamiseen sekä alueiden rakentamiseen. Kuten ei-sosiaalisten investointien osalta jo huomattiin, myös muun toiminnan tehtäväluokkaa kasvatti se, että investoinneista ei ollut aina saatavilla tarpeeksi yksityiskohtaista tietoa. Usein investointiosassa puhuttiin esimerkiksi vain kuntien hankkimista arvopapereista, joita ei ollut täsmennetty muualla tilinpäätöksessä eikä talousarviossa, jolloin hankkeet oli pakko sijoittaa muun toiminnan tehtäväluokan alle. Jos Helsingin kaupungin yhtiöittämisestä ei otettaisi huomioon investointien jaottelussa eri tehtäväluokkiin, jäisi muu toiminta neljänneksi suurimmaksi luokaksi (11 %) häviten tila- ja vuokrauspalveluille (23 %), liikenneväylille (18 %) sekä perusopetukselle (15 %).

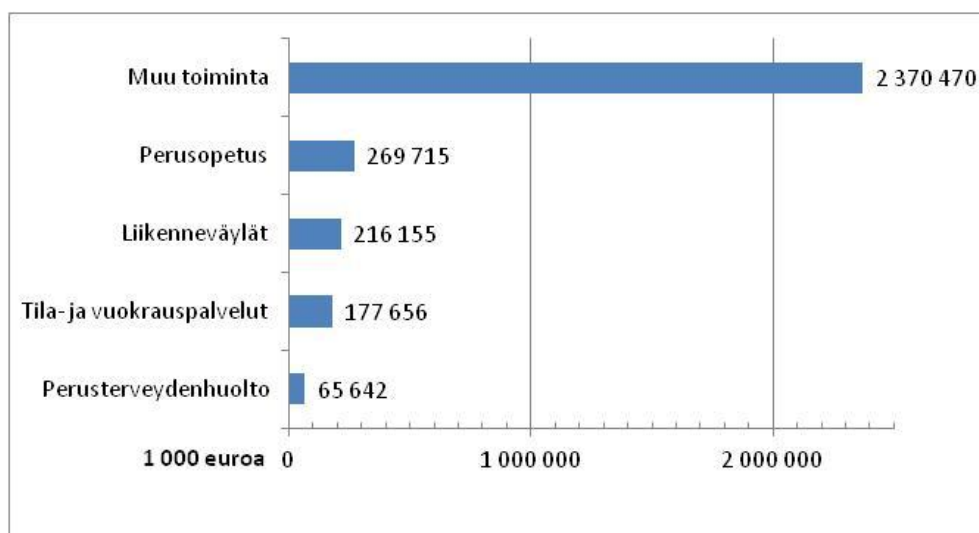
Lähtökohtaisesti suuret ja pienet kunnat on jaettu omiin ryhmiinsä, ja niiden tuloksia tarkastellaan omina ryhminään, mutta analyysia tehdessä huomattiin, että Helsingin kaupungin investoinnit olivat yleisesti ottaen merkittävästi suuremmat kuin muiden kuntien investoinnit yhteensä. Yli kolme neljäsosaa kaikista investoinneista kuului Helsingin kaupungille, ja vaikka kaupungin vuonna 2014 tekemää yhtiöittämisestä ei otettaisi huomioon, olisi Helsingin osuus siltikin yli puolet kaikista investoinneista. Helsinki poikkeaa selkeästi

muista kunnista investointien määrissä, todennäköisesti johtuen alueen suuresta asukasmäärästä ja sen pääkaupungin asemasta, joten tulosten luotettavuuden ja paremman yleiskuvan saavuttamiseksi on syytä tarkastella Helsinkiä omana luokkana erillään muista suurista kunnista.

Kuvio 4. Helsingin kaupungin investoinnit sosiaalisuuden mukaan jaoteltuina

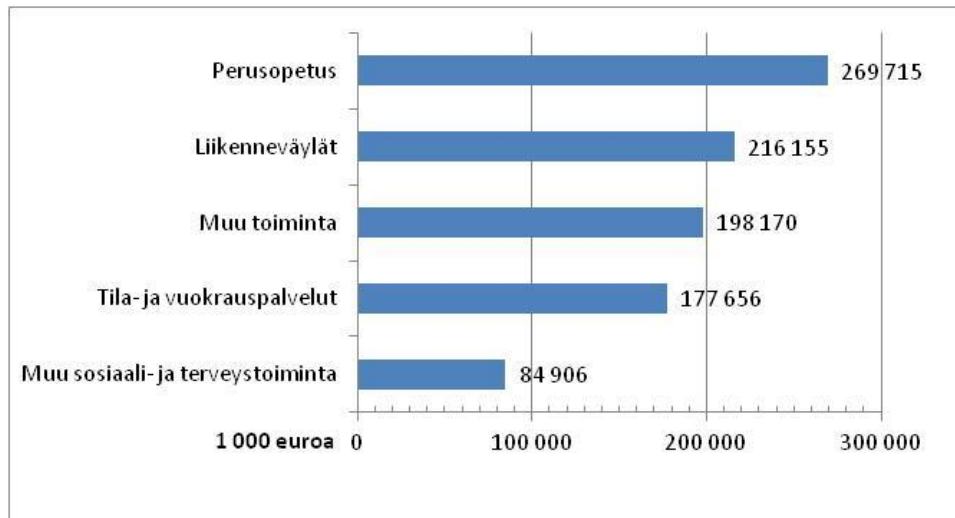
Helsingin kaupunki käytti tarkastelujaksona investointeihin rahaa yhteensä yli 3,427 miljardia euroa. Niistä 85 %, kohdistui ei-sosiaalisiin, 3 % jokseenkin sosiaalisiin ja 12 % sosiaalisiin investointeihin. Jos vuoden 2014 yhtiöittämistä ei oteta huomioon, ei-sosiaalisten investointien osuus pienenisi 58 %:iin, jokseenkin sosiaalisten investointien osuus nousisi 7 %:iin ja sosiaalisten investointien 33 %:iin. Kun yhtiöittämisen vaikutukset jätetään huomioimatta, saadaan investointien todellinen jakauma.

Kuvio 5. Helsingin kaupungin investoinnit, viisi suurinta tehtäväluokkaa

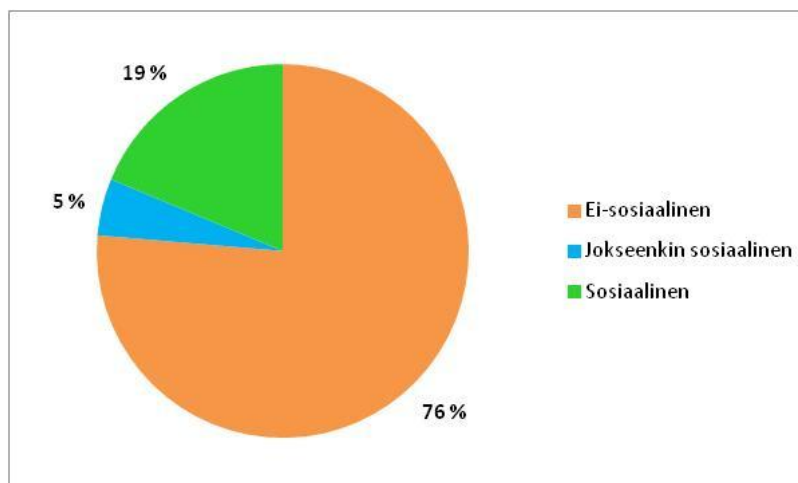
Yhtiöittäminen näkyy selvästi myös tehtäväluokkajaottelussa siten, että se sijoittuu muun toiminnan tehtäväluokkaan, johon Helsinki käytti yli puolet kaikista investointeihin suunn-

tuista varoista. Ilman yhtiöittäminen investoinnit jakautuisivat tasaisemmin eri tehtäväluokkien kesken.

Kuvio 6. Helsingin kaupungin investoinnit ilman liikelaitosten yhtiöittämistä, viisi suurinta tehtäväluokkaa

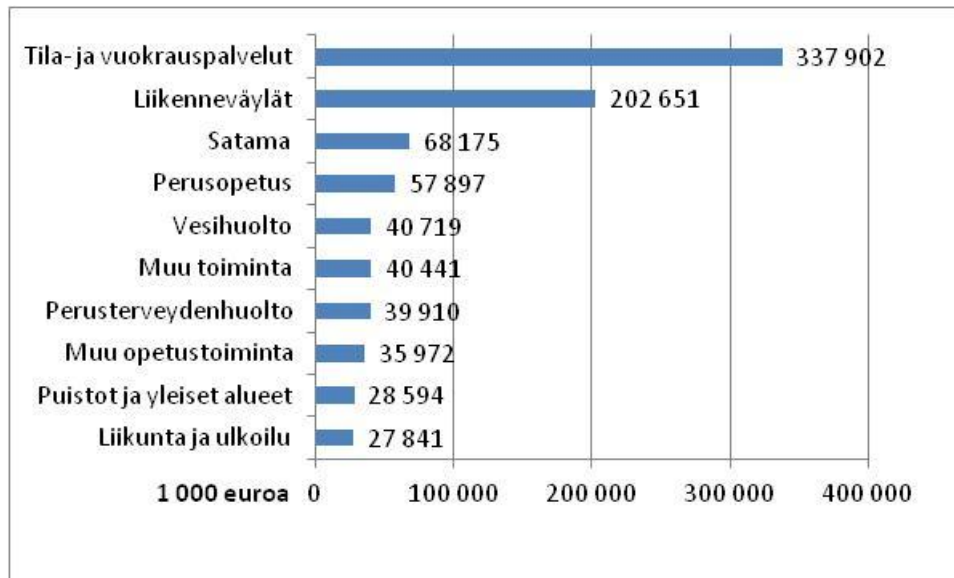
Tällöin suurimmaksi tehtäväluokaksi nousee perusopetus, jonka investointeihin käytettiin kolmen vuoden aikana yli 269 miljoonaa euroa. Toiseksi suurin luokka olisi liikenneväylät yli 216 miljoonan investoinneilla ja kolmanneksi suurin muu toiminta, jonka osuus investoinneista oli lähes 200 miljoonaa euroa. Helsingin kaupunki investoi paljon uusien katujen ja teiden rakentamiseen, arvopapereihin ja uusien alueiden rakentamiseen, kuten Kalasataman ja Länsisataman esirakentamiseen.

Kuvio 7. Suurten kuntien investoinnit sosiaalisuuden mukaan jaoteltuina

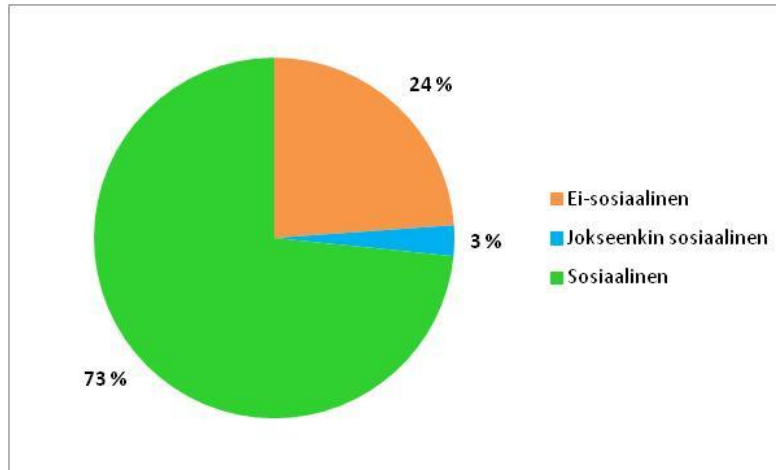
Suurten kuntien osalta investoinnit noudattivat samankaltaista jakaumaa kuin kaikkia kuntia tarkasteltaessa: vain noin neljäsosa investoinneista, arvoltaan noin 241 miljoonaa euroa, oli sosiaalisia tai jokseenkin sosiaalisia, ja loput investoinneista ei-sosiaalisia noin 778

miljoonan osuudella. Kunnat tekivät investointeja yhteensä yli 1,018 miljardin euron edestä viimeisen kolmen vuoden aikana.

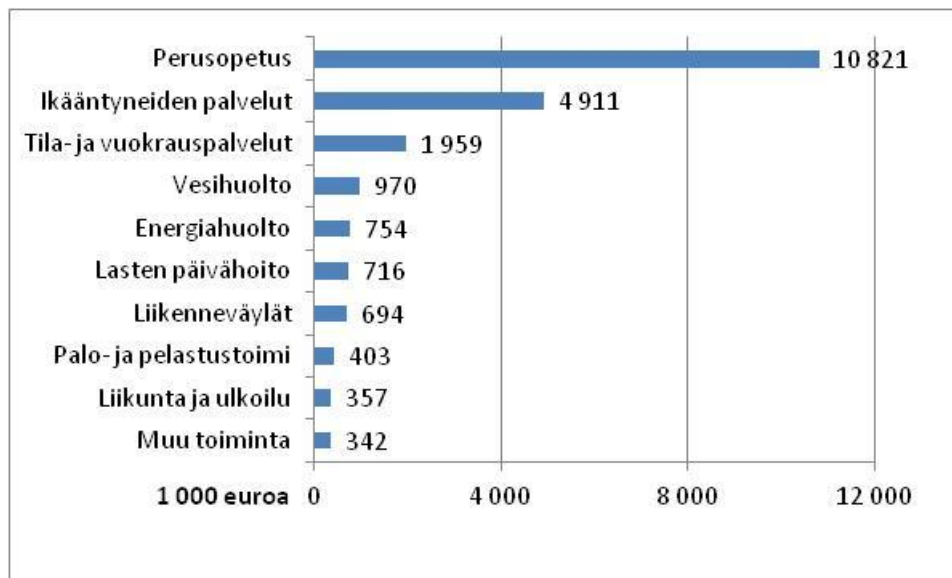
Kuvio 8. Suurten kuntien investoinnit, kymmenen suurinta tehtäväluokkaa

Suurten kuntien investoinneista erottui kaksi merkittävää tehtäväluokkaa: tila- ja vuokrauspalvelut (arvo 337 miljoonaa euroa) ja liikenneväylät (arvo 202 miljoonaa euroa), joiden hankkeista muodostui noin puolet kaikista investoinneista. Kolmanneksi suurin luokka oli satamat 68 miljoonan investoinneilla ja neljänneksi suurin oli perusopetus, johon kunnat käyttivät yhteensä 57 miljoonaa euroa. Suurin osa tila- ja vuokrauspalveluiden investoinneista kohdistui yhtiöittämisistä ja muista yhtiöjärjestelyistä aiheutuneisiin osakkeiden ja osuuksien ostoihin sekä erilaisten rakennusten ja kiinteistöjen hankintaan. Liikenneväylien osalta investoinnit painottuivat isojen liikenneväylien kunnossapitoon. Sataman iso osuus johtuu Porin sataman vuoden 2014 yhtiöittämisestä, ja ilman sitä perusopetus nousisi kolmanneksi suurimmaksi tehtäväluokaksi. Tässäkin tilanteessa yksittäinen iso yhtiöittäminen vääristää todellista tilannetta, ja kuten Helsingin kohdalla jo todettiin, ei sitä voida pitää varsinaisena investointina.

Kuvio 9. Pienten kuntien investoinnit sosiaalisuuden mukaan jaoteltuina

Kun sosiaalisia investointeja tarkastellaan vain pienten kuntien osalta, poikkeavat tulokset merkittävästi verrattuna suuriin kuntiin; pienten kuntien investointimenot kolmen vuoden aikana olivat yhteensä yli 22 miljoonaa euroa, joista 76 % oli jokseenkin tai täysin sosiaalisia ja vain 24 % ei-sosiaalisia. Sosiaalisista investoinneista suurin osa, yli 70 %, kuului Miehikkälän kunnalle ja ilman kyseistä kuntaa ei-sosiaalisten investointien osuus olisi noussut 45 %:iin.

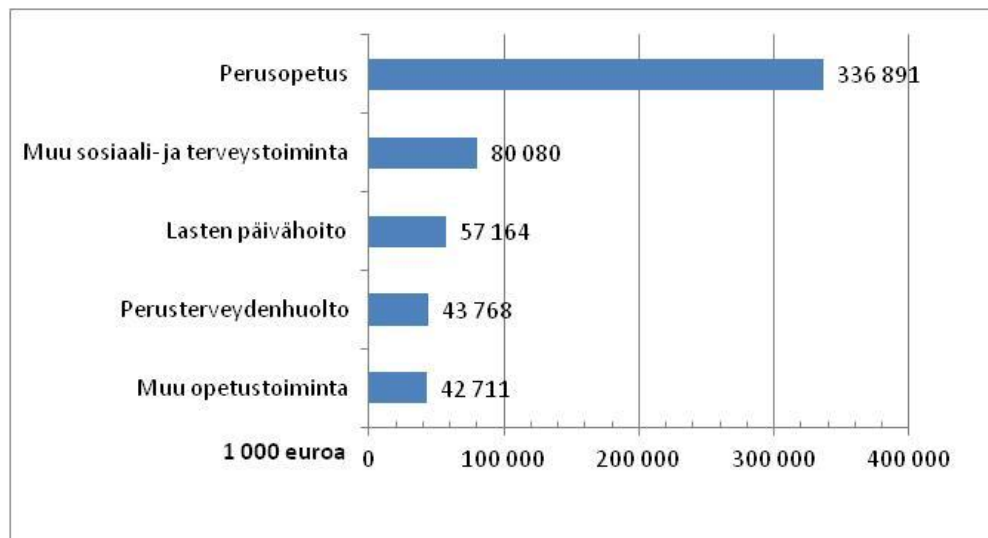
Kuvio 10. Pienten kuntien investoinnit, kymmenen suurinta tehtäväluokkaa

Suurin osa pienten kuntien investoinneista kohdistui perusopetukseen, joka johtui pääasiassa Miehikkälän kunnan lähes 6,5 miljoonan euron koulukeskushankkeesta. Hankkeiden summa oli yhteensä lähes 11 miljoonaa euroa. Huomattakoon kuitenkin, että perusopetus olisi ollut siltikin suurin tehtäväluokka, vaikka Miehikkälän kuntaa ei olisi huomioitu analyysissä, erot olisivat vain olleet silloin pienemmät. Toiseksi suurin luokka oli ikääntyneiden palvelut, jonka osuus investoinneista oli lähes 5 miljoonaa euroa. Kolmanneksi luokaksi

nousi tila- ja vuokrauspalvelut lähes 2 miljoonan osuudella. Ikääntyneiden palveluissa merkittäviksi investoinneiksi nousivat Miehikkälän kunnan Kunilan hyvinvointikeskuksen rakentaminen vuonna 2014 ja palvelukodin vuodeosaston saneeraus 2013, joiden osuus ikääntyneiden palveluista oli noin 4 miljoonaa euroa. Tila- ja vuokrauspalveluiden investoinnit kohdistuivat yhtiöiden osakkeiden ja osuuksien ostamiseen ja kunnan vuokratalojen korjaukseen ja ylläpitoon.

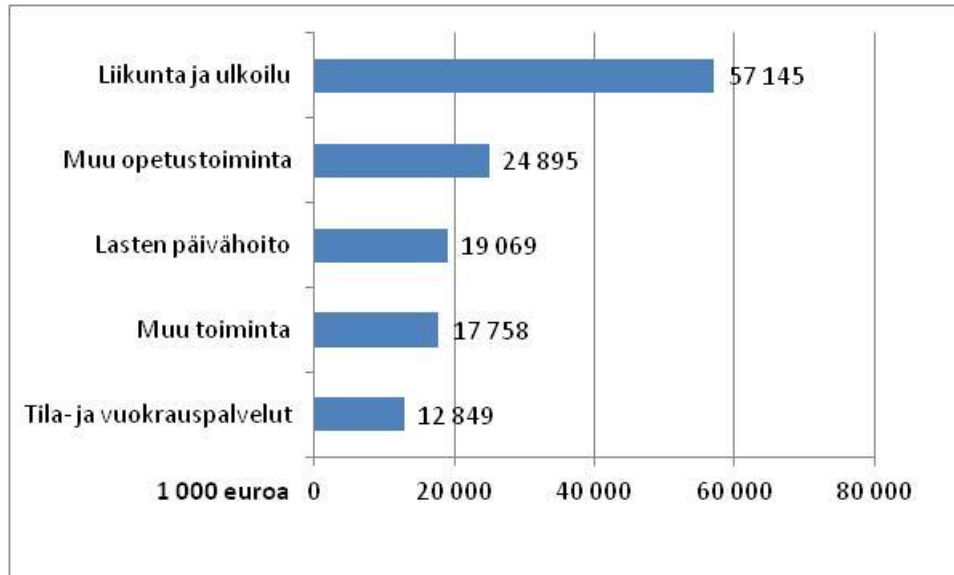
5.1 Kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit

Sosiaalisia ja jokseenkin sosiaalisia investointeja tehtiin kolmen vuoden aikana yhteensä noin 0,786 miljardia euroa, joka on noin viidesosa kaikista investoinneista.

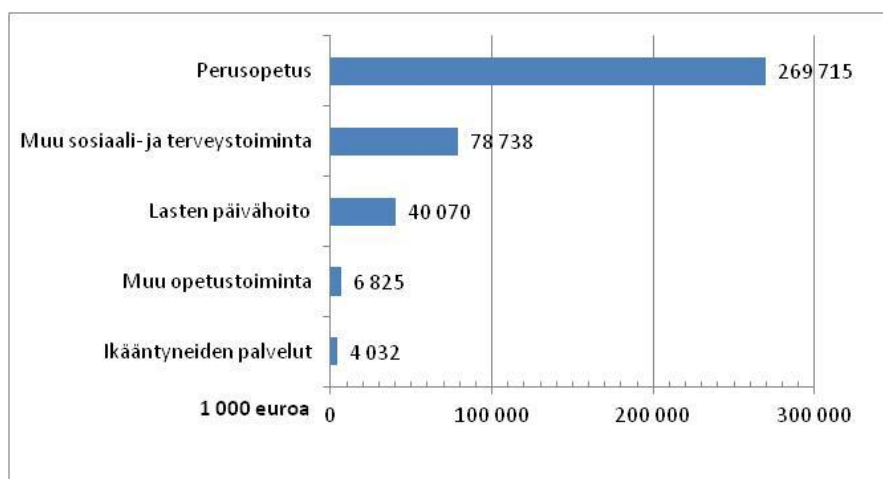
Kuvio 11. Kuntien sosiaaliset investoinnit, viisi suurinta tehtäväluokkaa

Yli puolet sosiaalisista investoinneista (n. 55 %) kuului perusopetuksen tehtäväluokkaan. Niitä tehtiin yhteensä yli 0,336 miljardia. Perusopetuksen investoinnit olivat pääosin uusien koulujen rakentamista ja koulujen saneerauksia. Muut merkittävät tehtäväluokat olivat perusterveydenhuolto (17 %), lasten päivähoito (9 %), muu opetustoiminta (7 %) ja ikääntyneiden palvelut (4 %). Kuten perusopetuksen myös lastenpäivähoidon investoinnit kohdistuivat lähinnä uusien päiväkotien rakentamiseen ja nykyisten peruskorjaamiseen. Terveystoiminnan merkittävimpiä investointikohteita olivat erilaiset laitehankinnat sekä terveyskeskusten ja sairaaloiden peruskorjaukset. Sosiaaliset investoinnit sisälsivät määrällisesti paljon irtaimen ja kaluston hankintaa, vaikka rahallisesti kyse ei ollut isoista hankinnoista.

Kuvio 12. Kuntien jokseenkin sosiaaliset investoinnit, viisi suurinta tehtäväluokkaa

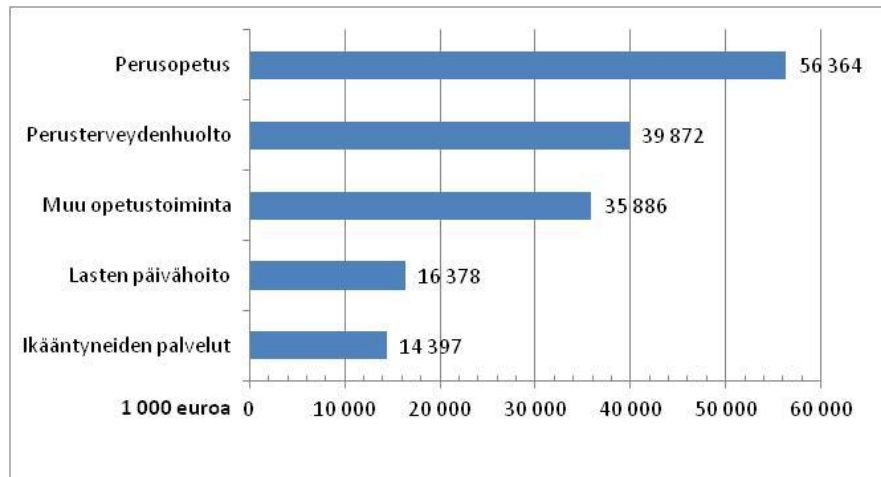
Jokseenkin sosiaalisia investointeja tehtiin vuosina 2013–2015 yhteensä noin 172 miljoonaa euroa. Hankkeista kolmasosa kohdistui liikunnan ja ulkoilun tehtäväluokkaan (arvo 57 miljoonaa euroa). Merkittäväksi tehtäväluokaksi muodostui myös muu toiminta 30 miljoonan euron investoinneilla (osus 17 %), jossa valtaosa investoinneista käytettiin Helsingin kaupungin alueiden esirakentamiseen. Helsingin osalta esirakentamisesta tekee jokseenkin sosiaalista se, että alueelle arvioidaan tulevaan merkittävästi uusia työpaikkoja. Ilman Helsingin isoja investointeja Kuninkaantammen ja Pasilan alueiden kehittämiseen muu toiminta olisi paljon pienemmässä merkityksessä. Kolmanneksi suurin tehtäväluokka 14 % osuudella oli muu opetustoiminta lähes 25 miljoonaan euron investoinneilla, joka sisälsi paljon koulujen kalustoon ja laitteisiin liittyviä hankintoja.

Kuvio 13. Helsingin kaupungin sosiaaliset investoinnit, viisi suurinta tehtäväluokkaa

Helsingin kaupungin osuus sosiaalisista investoinneista oli 0,406 miljardia euroa, joista yli 60 %, eli 0,269 miljardia euroa, kohdistui perusopetukseen, 20 %, eli lähes 79 miljoonaa

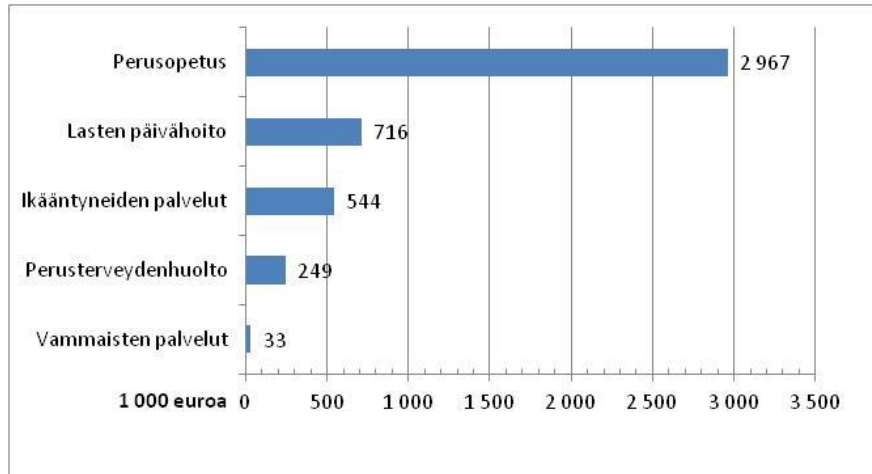
euroa, muuhun sosiaali- ja terveystoimintaan ja 10 %, eli 40 miljoonaa euroa, lasten päivähoitoon. Yksityiskohtaisia tietoja ei investoinneista juuri ollut tarjolla, mutta kyse oli perusopetuksen osalta pääosin koulujen korjaushankkeista ja uusien koulujen rakentamisesta. Sosiaalitoiminnan osalta tilanne oli sama, mutta toisin päin: yli puolet investoinneista oli sosiaali- ja terveysviraston uudisrakennushankkeita ja melkein puolet korjausrakennushankkeita, joista ei voida sanoa kohdistuvatko ne perus- vai erikoissairaanhoidon, ja siksi ne sijoittuvat muuhun sosiaali- ja terveystoimintaan. Lasten päivähoito painottui uudisrakennushankkeisiin.

Kuvio 14. Suurten kuntien sosiaaliset investoinnit, viisi suurinta tehtäväluokkaa

Suurten kuntien osalta yhteensä 190 miljoonan sosiaalisista investoinneista perusopetukseen kohdistui noin kolmannes, eli 56 miljoonaa euroa. Perusterveydenhuollon osuus investoinneista oli 21 %, joka on lähes 40 miljoonaa euroa. 36 miljoonan euron investoinneilla muu opetustoiminta oli kolmanneksi suurin tehtäväluokka (osuus 19 %). Muita merkittäviä investointikohteita olivat lasten päivähoito 9 % osuudella ja ikäntyneiden palvelut 8 % osuudella.

Perusopetuksen investoinnit aiheutuivat pääasiassa koulujen rakennus- ja korjaushankkeista sekä koulujen irtaimen ja kaluston hankinnasta. Perusterveydenhuollon tehtäväluokan merkittävimmät hankkeet kohdistuivat irtaimen hankintaan, Porin ja Oulun kaupungin terveyskeskusten korjauksiin ja Oulun Kontinkankaan sairaalan peruskorjaukseen 2013–2014. Muun opetustoiminnan investoinnit johtuivat täysin Oulun Kastellin monitoimitalon rakentamisesta ja kalustamisesta vuosina 2013–2014, muita sosiaalisia investointeja kyseisessä tehtäväluokassa ei ollut. Lasten päivähoiton investoinnit sisälsivät päiväkotien rakennus- ja korjaushankkeita, irtainta omaisuutta sekä piha-alueiden ja leikkipuistojen rakentamista.

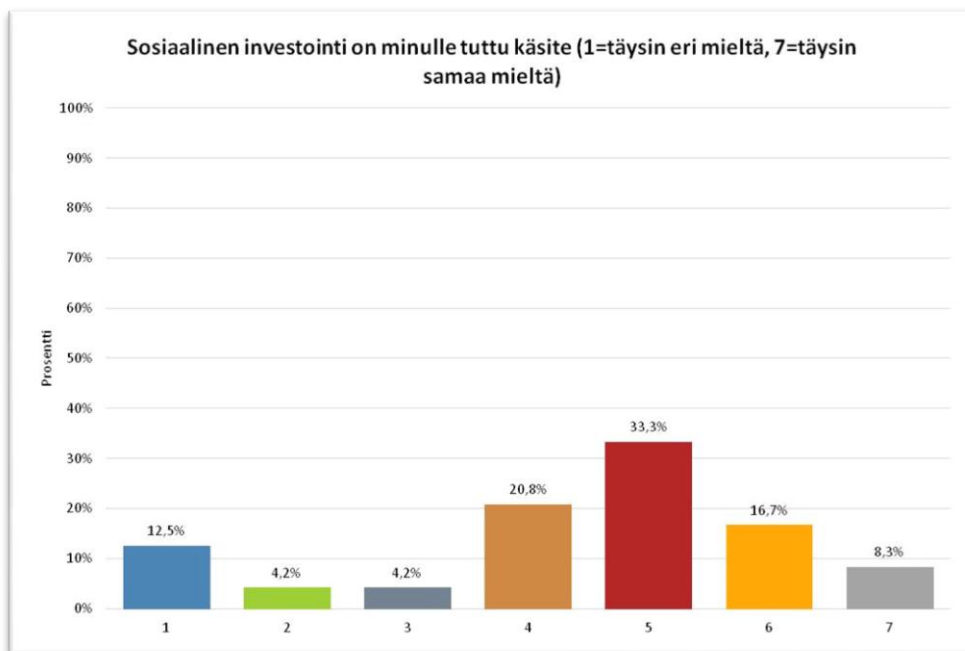
Kuvio 15. Pienten kuntien sosiaaliset investoinnit, viisi suurinta tehtäväluokkaa

Sosiaalisten investointien määrä pienissä kunnissa oli yhteensä yli 16 miljoonaa euroa. Myös pienten kuntien osalta sosiaaliset investoinnit painottuivat perusopetukseen, jossa hankintoja tehtiin lähes 11 miljoonalla eurolla. Niiden osuus sosiaalisista investoinneista oli 64 %. Myös ikääntyneiden palvelut olivat selkeästi esillä melkein kaikissa pienissä kunnissa 29 % osuudella. Poikkeuksen muodosti Halsuan kunta, jossa ikääntyneiden palveluissa ei ollut lainkaan sosiaalisia investointeja. Pienillä kunnilla investointien volyymit olivat selvästi pienemmät kuin isoilla kunnilla ja suurin osa niistä jakautui kahden ison tehtäväluokan kesken.

Perusopetuksen investoinnit muodostuivat pääosin Miehikkälän kunnan koulukeskuksen rakentamisesta ja Enonkosken yläkoulun saneerauksesta, joihin rahaa käytettiin yhteensä yli 8 miljoonaa euroa. Muut investoinnit kohdistuivat koulujen peruskorjauksiin sekä irtaimen ja kaluston hankintaan. Ikääntyneiden palveluissa merkittävimäksi investoinniksi nousi 4 miljoonan euron osuudella Kunilan hyvinvointikeskuksen rakentaminen vuonna 2014 ja palvelukodin vuodeosaston saneeraus 2013 Miehikkälän kunnassa. Kunnat investoivat paljon myös palvelutalojen peruskorjaukseen, vaikka hankkeisiin käytettiin paljon vähemmän rahaa kuin Miehikkälän investointeihin. Voidaan yleisesti todeta, että pienet kunnat tekevät määrällisesti paljon pieniä investointeja, joiden summat liikkuvat muutamista tuhansista euroista satoihin tuhansiin.

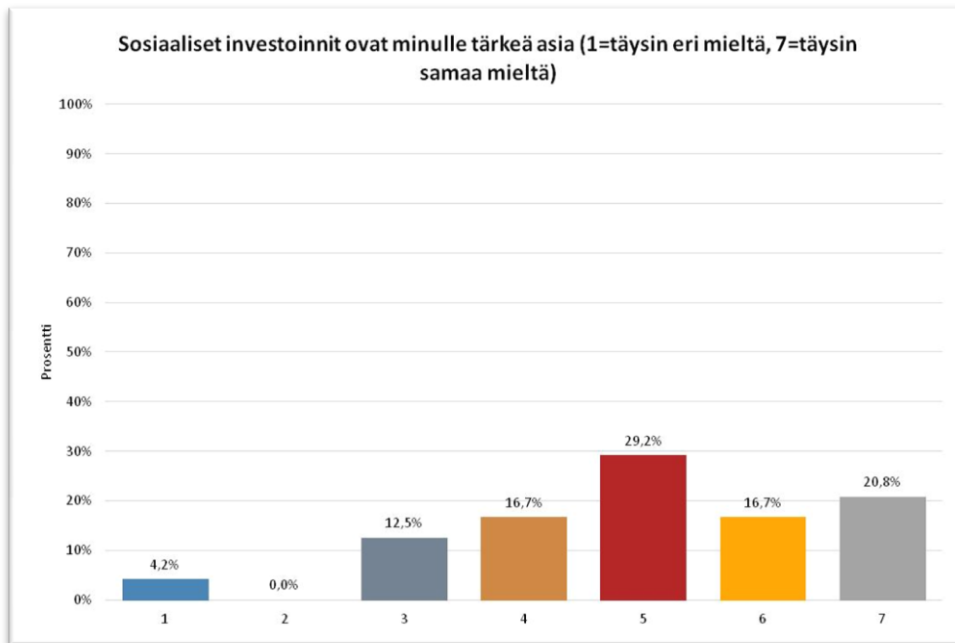
5.2 Sosiaalisten investointien tunnettuus

Kuntien yritysjohtamisen foorumin aamukahvitilaisuuteen osallistui arviolta 80 henkilöä, joista 24 vastasi kyselyyn, jolloin vastausprosentiksi saatiin 30 %. Koska kyselyn tekemiseen oli aikaa vain reilu tunti, ei kaikilta paikalla olleilta ehditty tiedustella kiinnostusta kyselyn tekemiseen. Noin kymmenen ihmistä ei halunnut osallistua kyselyyn. Monet heistä kokivat, ettei tutkimuksen aihe koskettanut heitä, koska he eivät työskentele kunta-alalla tai koska sosiaalinen investointi ei ole heille tuttu käsite. Toisaalta muutama henkilö kieltäytyi kyselystä siksi, että he kokivat edustavansa kuntaa, eivätkä voineet näin ollen omasta mielestään ottaa kantaa kyselyn aiheisiin.

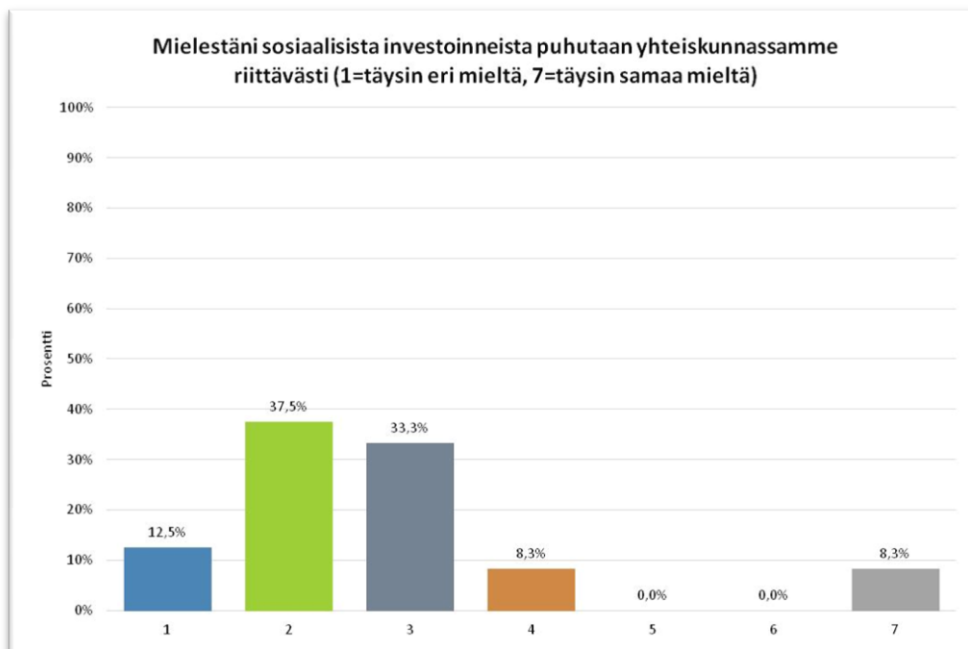
Kuvio 16. Sosiaalisen investoinnin tunnettuus (n=24)

Lähes 60 % vastanneista koki, että sosiaalinen investointi on heille jossain määrin tuttu tai hyvin tuttu käsite. Viidesosa vastanneista ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa ja noin viidesosa piti käsitettä jonkin verran tai täysin vieraana. Eniten vastauksia keräsi vaihtoehto 5, jonka mukaan vastaaja oli hieman väittämän kanssa samaa mieltä.

Kuvio 17. Sosiaalisten investointien tärkeys (n=24)

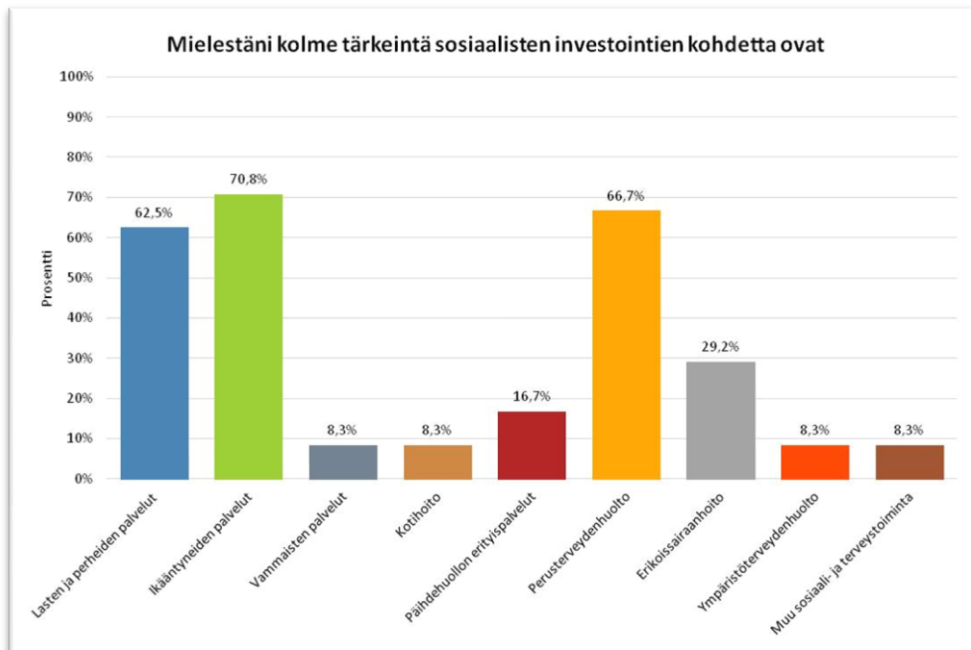
Kaksi kolmasosaa vastaajista oli sitä mieltä, että sosiaaliset investoinnit ovat heille ainakin jossain määrin tärkeä asia. Yleisin vastaus oli vaihtoehto 5, eli vastaaja oli väittämän kanssa hieman samaa mieltä. Vastaajista kolme oli väittämän kanssa hieman eri mieltä, ja yksi vastaajista koki, etteivät sosiaaliset investoinnit ole hänelle lainkaan tärkeä asia.

Kuvio 18. Sosiaalisten investointien näkyvyys yhteiskunnassa (n=24)

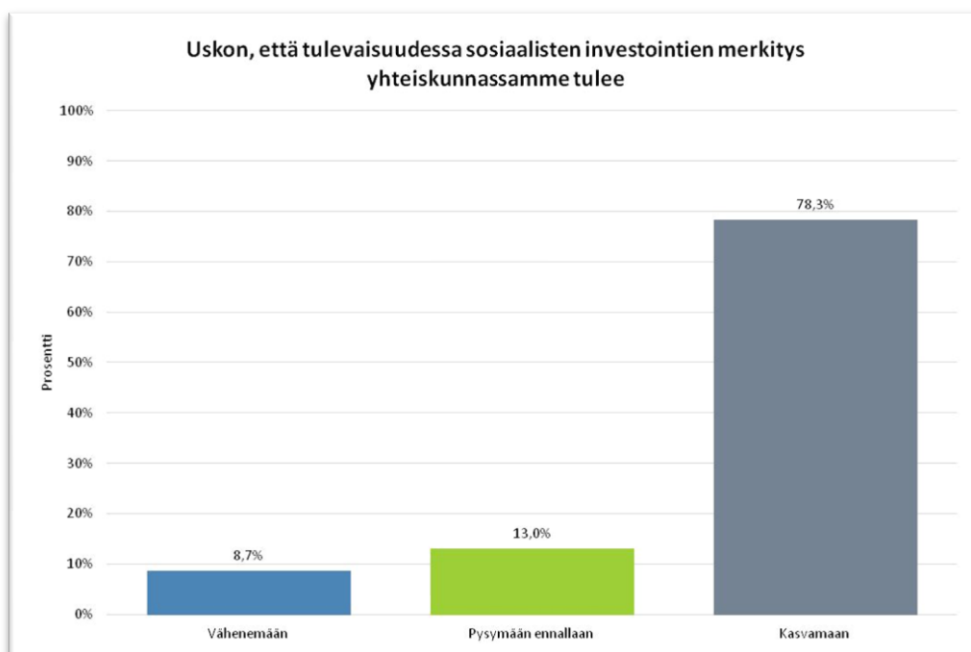
Yli 80 % vastaajista oli sitä mieltä, ettei sosiaalisista investoinneista puhuta tarpeeksi yhteiskunnassamme. Vastaukset painoutuivat asteikolle 2 ja 3, ja eniten vastauksia keräsi

vaihtoehto 2, eli vastaajat olivat jokseenkin väittämän kanssa samaa mieltä. Vastaajista vain kaksi oli sitä mieltä, että sosiaalisista investoinneista puhutaan tarpeeksi.

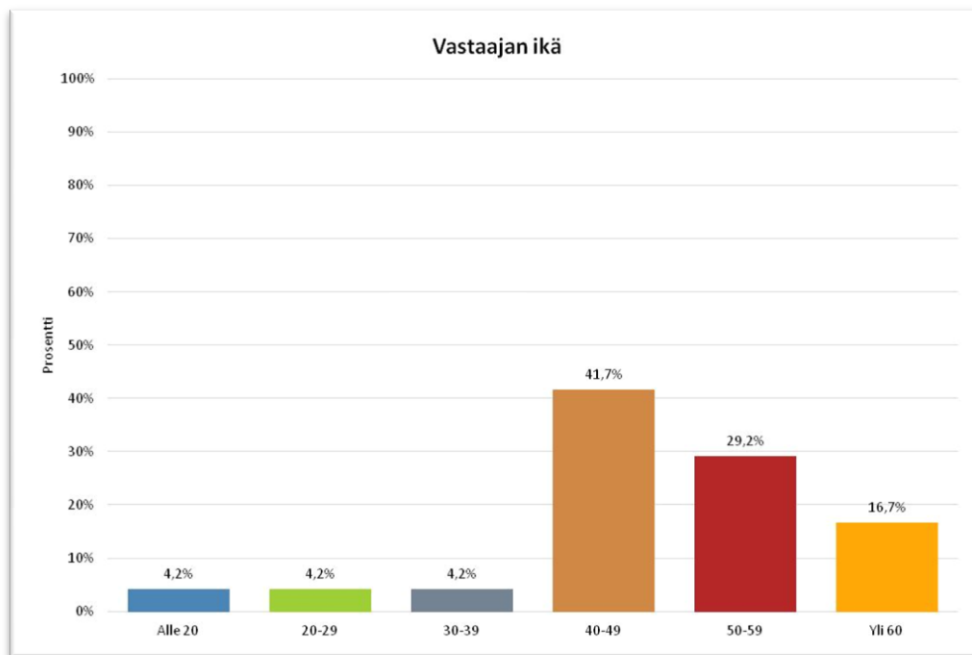
Kuvio 19. Tärkeimmät sosiaalisten investointien kohteet (n=24)

Vastaajien mielestä kolme tärkeintä sosiaalisten investointien kohdetta olivat ikääntyneiden palvelut, perusterveyden huolto ja lasten ja perheiden palvelut. Ikääntyneiden palvelut löytyivät 18 vastaajan listalta tehden siitä yleisimmän vastauksen. Perusterveydenhuollon oli valinnut 16 vastaajaa ja lasten ja perheiden palvelut 15 vastaajaa.

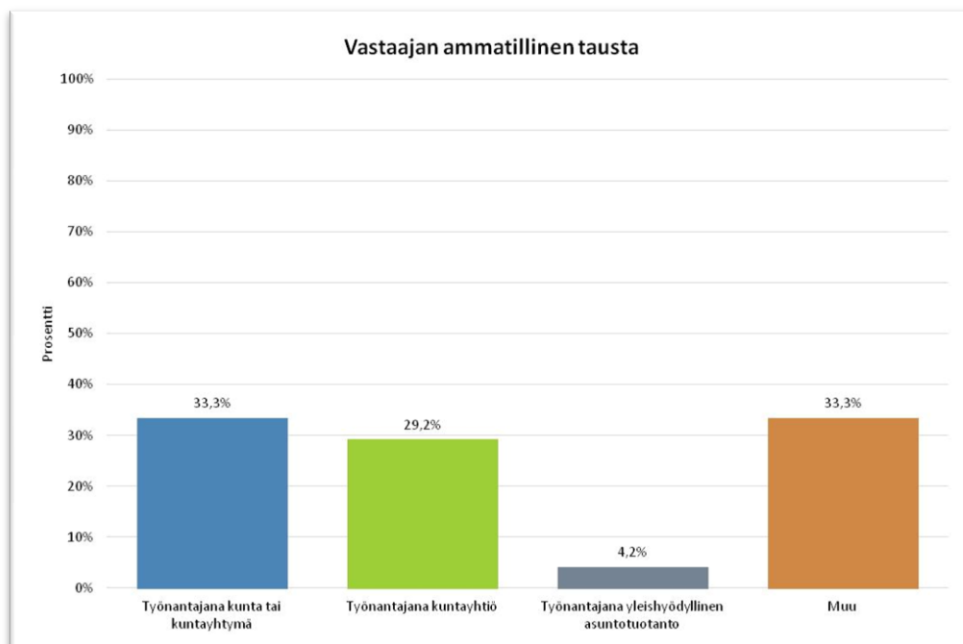
Kuvio 20. Sosiaalisten investointien merkitys tulevaisuudessa (n=24)

Yli kolme neljäsosaa vastaajista uskoi, että sosiaalisten investointien merkitys yhteiskunnassamme tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Vastaajista kolme oli sitä mieltä, että tilanne pysyy ennallaan ja kaksi sitä mieltä, että merkitys tulee vähenemään.

Kuvio 21. Vastaajien ikä (n=24)

Lähes 90 % vastaajista kuului johonkin yli 40-vuotiaiden ikäryhmistä. Suurin ikäryhmä oli 40–49-vuotiaat, johon sijoittui 10 vastaajaa. Alle 40-vuotiaita vastaajia oli vain kolme, joista jokainen sijoittui omaan ikäryhmäänsä.

Kuvio 22. Vastaajien ammatillinen tausta (n=24)

Vastaajat jakautuivat ammatillisen taustan perusteella kolmeen merkittävään ryhmään: kolmasosa heistä työskenteli kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa, noin kolmasosan työnantajana toimi kuntayhtiö ja kolmasosan työ kuului kunta-alan ulkopuolelle. Vastaajista yksi työskenteli yleishyödyllisen asuntotuotannon parissa.

6 Pohdinta

Tutkimus osoitti, että enemmistö suurten kuntien investoinneista ei sisältänyt toimeksiantajan näkökulmasta sosiaalisesti vastuullista toimintaa. Sen sijaan pienten kuntien toiminnassa sosiaalisesti vastuullisten investointien osuus oli merkittävä. Kunnan koosta riippumatta sosiaalisesti vastuullisesti investoinnit kohdistuivat ensisijaisesti perusopetuksen tehtäväluokkaan. Suurten kuntien sosiaalisesti vastuullisissa investoinneissa korostui lisäksi perusterveydenhuolto, sosiaalipalvelut ja lasten päivähoito. Pienten kuntien osalta sosiaalisesti vastuulliset investoinnit kuuluivat pääasiassa joko perusopetukseen tai ikään-tyneiden palveluihin. Toisin sanoen suurissa kunnissa sosiaalisesti vastuulliset investoinnit jakautuivat useamman tehtäväluokan kesken kuin pienissä kunnissa, mutta riippumatta kunnan koosta riippumatta, oli yllättävää, miten vähän kunnat investoivat opiskelijoiden, työttömien ja vammaisten hyvinvoinnin parantamiseen. Syynä tähän voi olla se, että monissa kunnissa etenkin sosiaalinen asuntotuotanto on kunnan vuokratyöyhtiöiden vastuulla, jolloin investoinnit eivät näy suoraan kunnan tilinpäätöstiedoissa.

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että lasten ja nuorten koulutus on kunnille tärkeä asia, jolloin niihin myös investoidaan paljon. Kunnan asukasmäärällä ja ikäjakaumalla on todennäköisesti merkittävä vaikutus siihen, millaisiin asioihin kunnat investoivat. Esimerkiksi pienten kuntien isot investoinnit palveluasumiseen viittaavat siihen, että kunnissa on paljon vanhuksia suhteessa muihin erityisryhmiin. Lisäksi monet pienet kunnat ovat sopineet terveyspalveluiden siirtämisestä jonkin suuremman lähikunnan hoidettavaksi, mikä saattoi olla syynä sille, että sosiaali- ja terveyspalvelut muodostivat ison osan tutkimuksen kohteena olleiden suurten kuntien investoinnista. Päätelmää tukee se, että tulevan sote- ja maakuntauudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseksi on ehdotettu vastuukuntamallia, jossa sote-alueiden vastuukunniksi on kaavailtu maakuntien keskuskaupunkeja. Asukasmäärä ja huoltosuhde vaikuttavat suoraan myös siihen, kuinka paljon kunta saa verotulojen kautta tulorahoitusta. Mitä enemmän tulorahoitusta investointeihin on saatavilla, sitä vähemmän kunnan tarvitsee ottaa lainaa niiden rahoittamiseen. Lisäksi pienillä kunnilla velankantokyky ei ole välttämättä yhtä hyvä kuin isoilla kunnilla, mikä voisi viitata siihen, että investoinnit kohdistetaan väin välttämättömiin hankkeisiin.

Hyvin pian analyysin aloittamisen jälkeen huomattiin, että Helsingin kaupungin investointimäärät ovat merkittävästi suuremmat kuin muiden tarkasteltavien kuntien. Helsingin seutu on Suomen ainoa metropolialue ja kaupungissa asuu huomattavasti enemmän ihmisiä kuin muissa kunnissa, mikä tekee siitä eriarvoisen muiden tutkimuksen kuntien kanssa. Lisäksi Helsingin kaupungin investointien vaikutus koko kuntasektoriin oli huomioitu myös kaupungin omissa tilinpäätöksissä. Helsingin investoinneista saadut tulokset olisivat vä-

ristäneet suurten kuntien tuloksia sen verran, että kaupunki päätettiin erottaa omaksi luokakseen.

Tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta on tärkeää huomata, että etenkin suurten kuntien osalta kaikkea aineistoa ei voitu luokitella tehtäväluokkiin eikä määritellä investointien sosiaalisuutta, koska tutkimusta varten ei ollut saatavissa riittävästi tietoa. Mikäli kaikki investoinnit olisi voitu luokitella tarkemmin ja arvioida laadukkaammin hankkeiden sosiaalisuutta, olisivat tulokset todennäköisesti muuttuneet jonkin verran. Mielestäni kuitenkin näillä tiedoilla saadut tulokset voidaan suuntaa-antavasti yleistää kuvaamaan koko Suomen tilannetta.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa jonkin verran myös se, että työssä ei otettu kantaa kuntien sidosryhmien toimintaan. Esimerkiksi aineiston perusteella ei voitu ottaa kantaa siihen, kuinka paljon kunnat siirtävät sosiaalista vastuutaan muille toimijoille esimerkiksi yksityistämällä palveluita. Tutkimuksesta olisi tullut laajempi ja kattavampi, mikäli tarkastelun kohteena olisivat olleet myös kuntien tytäryhtiöt ja kuntayhtymät. Suurella todennäköisyydellä etenkin kuntayhtymillä on merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä, sillä yleisimmin kuntayhtymät tarjoavat terveydenhuoltoon ja koulutukseen liittyviä palveluita. Kun lisäksi sosiaalisesti vastuullisia investointeja tarkastellaan toimeksiantajan näkökulmasta, ei arviointiketjussa voida edetä paljoa asiakkaista muodostuva sidosryhmää pidemmälle. Mikäli arvioinnissa otettaisiin huomioon kunnan omat sidosryhmät julkisten hankintojen vastuullisuus, voisivat monet nyt sosiaalisiksi luokitellut hankkeet muuttua ei-sosiaalisiksi ja toisinpäin. Toimeksiantajan kannalta olisi tärkeää kehittää heidän ja kuntien välistä vuoropuhelua sosiaalisesta vastuusta ja vastuullisista hankinnoista. Tutkimus antaa toimeksiantajalle ainakin näkökulmia siitä, minkälaista vastuullista toimintaa kunnissa tapahtuu ja mitkä sosiaaliset investoinnit kunnat kokevat tärkeiksi.

Myös kyselystä saatiin suuntaa-antavia tuloksia liittyen sosiaalisten investointien tunnettuuteen, mutta otanta ja vastaajien osuus jäivät kuitenkin sen verran pieniksi, ettei kyselyn pohjalta voida tehdä mitään suurempia yleistyksiä. Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että kyselyyn vastanneet henkilöt kokevat sosiaaliset investoinnit tärkeiksi asioiksi. Käsite ei ollut kaikille vastaajille ennestään tuttu, mikä voi osaltaan selittää sen, ettei vastaajien mielestä sosiaalisista investoinneista puhuta tarpeeksi yhteiskunnassamme. Kyselyn tulokset viittaavat siihen, että sosiaaliset investoinnit ovat tärkeä osa myös tulevaisuuden yhteiskuntaa. Kyselystä huomattiin myös se, että vastaajien mielipiteet tärkeimmistä sosiaalisten investointien kohteista olivat samansuuntaiset kuin mihin kuntien sosiaalisesti vastuulliset investoinnit oikeasti kohdistuivat. Kyselyn luotettavuuden kannalta on myös syytä nostaa esiin se, että vastaajat muodostivat melko homogeenisen ryhmän: kolmea vastaajaa lukuun ottamatta kaikki kyselyn tehneet sijoittuivat yli 40-vuotiaiden ryhmiin,

minkä lisäksi noin kaksi kolmasosaa vastanneista työskenteli joko suoraan kunnalle tai kunnan omistamassa yrityksessä. Tulokset olisivat todennäköisesti muuttuneet merkittävästi, mikäli sama kysely olisi tehty esimerkiksi opiskelijaryhmälle. Kyselystä voidaan kuitenkin tehdä alustavia johtopäätöksiä siitä, miten kunta-alan toimijat ajattelevat sosiaalisesti vastuullisista investoinneista, mutta paremman otannan saamiseksi kysely olisi hyvä toistaa jossain toisessa kunta-alan tapahtumassa. Lisäksi toimeksiantaja voisi hyödyntää kyselyä soveltuvien osien ja lähettää sen eteenpäin asiakkailleen, joilta saatuja tuloksia voitaisiin verrata alkuperäisen kyselyn tuloksiin.

Tutkimuksesta olisi voinut tehdä paremman toistamalla kyselyn jossain toisessa tilaisuudessa ja valitsemalla tilinpäätökset viimeisen viiden vuoden ajalta, jolloin yksittäisten investointien vääristävät vaikutukset eivät olisi olleet yhtä merkittäviä. Tässä tapauksessa aineisto olisi kasvanut sen verran suureksi, ettei se olisi ollut enää tarkoituksenmukaista opinnäytetyön laajuutta ajatellen. Näin ollen tutkimusta voisi syventää tulevaisuudessa ottamalla tarkasteluun useamman kunnan tilinpäätökset tai jopa valtakunnallisen tilastoinnin. Lisäksi muutamat kunnat julkaisevat jo vastuullisuusraportteja, joten myös niiden tarkastelu ja vertailu yritysten vastuullisuusraportteihin toisi näkökulmaa siihen, miten vastuullisuuden käsite eroaa julkisyhteisöjen ja yritysten välillä. Sidosryhmätutkimuksen osalta olisi hyvä tarkastella julkisten hankintojen vastuullisuutta ja vastuullisuuden toteutumista.

Lähteet

Euroopan Komissio. Employment, social affairs & inclusion. Luettavissa:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044>. Luettu: 5.5.2017.

Euroopan Unioni 2017. Yritysten yhteiskuntavastuu EU:ssa. Luettavissa:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=fi>. Luettu: 26.3.2017.

Finanssialan Keskusliitto 2017. Finanssialan julistus 2017. Luettavissa:

<http://www.finanssiala.fi/materiaalit/Finanssialan-julistus-2017.pdf>. Luettu: 9.4.2017.

Harmaala, M.-M. & Jallinoja, N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Sanoma Pro

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

JHS 2016. JHS 199 Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja -suunnitelma. Liite 1. Käsikirja. Luettavissa: http://docs.jhs-suositukset.fi/jhs-suositukset/JHS199_liite1/JHS199_liite1.html. Luettu: 9.5.2017.

Kalpala, A. & Anttiroiko, A.-V. Järvinen, R. (toim.) Yhteiskuntavastuu. Näkökulmia yritysten ja julkisyhteisöjen yhteiskunnalliseen vastuuseen. Luettavissa: http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/68199/yhteiskuntavastuu_2004.pdf?sequence=1#page=17. Luettu: 21.3.2017.

Kuntalaki 410/2015. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410#Pidp5344688>. Luettu: 11.4.2017.

Kuntaliitto 2017a. Mitä sosiaalinen investointi on? Luettavissa:

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/johtaminen-ja-kehittaminen/mita-sosiaalinen-investointi>. Luettu: 2.5.2017.

Kuntaliitto 2017b. Talous. Päivitetty 3.2.2017. Luettavissa:

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelu/talous>. Luettu: 10.4.2017.

Kuntaliitto 2016a. Kunnan rahatoimen hoito. Luettavissa:

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/talous/kunnan-rahatoimen-hoito>. Luettu: 5.5.2017.

Kuntaliitto 2016b. Kuntasektorin velkaantuminen. Luettavissa:
<http://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelu/talous/kuntasektorin-velkaantuminen>. Luettu:
2.4.2017.

Kuntaliitto 2016c. Kuntatalouden kehitys vuoteen 2020. Luettavissa:
http://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntatalous2015-20%201509_2016.pdf. Luettu: 2.4.2017.

Kuntaliitto 2016d. Kuntien investointien ja velan hoidosta. Päivitetty 8.12.2016.
<http://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2017/kuntien-investointien-ja-velan-hoidosta>. Luettu:
2.4.2017.

Kuntaliitto 2016e. Kuntien ja kuntayhtymien menot ja tulot. Päivitetty 23.11.2016. Luettavissa:
http://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/menot_ja_tulot_marraskuu2016.pdf.
Luettu 2.4.2017.

von Martens, C. 1999. Kunnan taloudellisen tilan arviointi ja tunnusluvut. Kuntaosaston julkaisuja 4/1999. Helsinki: Sisäasianministeriö.

Tilastokeskus 2017a. Kuntatalous neljännesvuosittain, 4. Neljännes 2016. Luettavissa:
http://www.stat.fi/til/ktan/2016/04/ktan_2016_04_2017-02-08_tie_001_fi.html. Luettu:
11.4.2017.

Tilastokeskus 2017b. Käsitteet. Vuosikate. Luettavissa:
<http://www.stat.fi/meta/kas/vuosikate.html>. Luettu: 11.4.2017.

Tilastokeskus 2016. Kuntien avainluvut. Luettavissa:
https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut__2017/kuntien_avainluvut_2017_aikasarja.px/table/tableViewLayout1/?rxid=444223df-f91c-4479-891f-5dcd50b983d2. Luettu: 11.5.2017.

Tilastokeskus 2014. Kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston tiedonkeruun sisältö tilastovuodesta 2015 alkaen. Luettavissa:
http://tilastokeskus.fi/keruu/files/kuntatieto_tiedonkeruun_sisaltokuvaukset.pdf. Luettu:
11.5.2017.

Toivanen, M. & Wennberg, M. 2015. Kokemuksia sosiaalisten kriteerien käytöstä julkisissa hankinnoissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Luettavissa: <http://tem.fi/documents/1410877/2869440/Kokemuksia+sosiaalisten+kriteerien+k%C3%A4yt%C3%B6st%C3%A4+julkisissa+hankinnoissa.pdf/01cf8f1f-dc5d-4dd1-b183-befa419cd102>. Luettu: 29.4.2017.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013a. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto. Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta. Luettavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Liite_6_Tilinpaatos-ja_toimintakertomus2013.pdf. Luettu: 9.5.2017.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b. Opas. Sosiaalisesti vastuulliset hankinnat. Edita. Luettavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Sosiaalisesti+vastuulliset+hankinnat+opas>. Luettu: 29.4.2017.

Tutkimusaineisto

Enonkosken kunta 2014. Enonkosken kunnan tilinpäätös 2013. Kunnanhallitus 25.3.2014.

Enonkosken kunta 2015. Enonkosken kunnan tilinpäätös 2014. Kunnanhallitus 30.3.2015.

Enonkosken kunta 2016. Enonkosken kunnan tilinpäätös 2015. Kunnanhallitus 5.4.2016.

Hailuodon kunta 2014. Hailuodon kunnan tilinpäätös 2013. Kunnanhallitus 12.3.2014.

Hailuodon kunta 2015. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2014. Kunnanhallitus 30.3.2015 § 53.

Hailuodon kunta 2016. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2015. Kunnanhallitus 4.4.2016 § 45.

Halsuan kunta 2015. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2014. Tasekirja. Kunnanhallitus 20.5.2015.

Halsuan kunta 2016. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2015. Tasekirja. Kunnanhallitus 14.4.2016 § 37.

Helsingin kaupunki 2014. Helsingin kaupungin tilinpäätös 2013. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2014:6. Helsingin kaupungin digipaino.

Helsingin kaupunki 2015. Helsingin kaupungin tilinpäätös 2014. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2015:2. Helsingin kaupungin digipaino.

Helsingin kaupunki 2016. Helsingin kaupungin tilinpäätös 2015. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2016:4. Helsingin kaupungin digipaino.

Jyväskylän kaupunki 2014. Tilinpäätös 2013. Kaupunginhallitus 31.3.2014.

Jyväskylän kaupunki 2015. Tilinpäätös 2014. Kaupunginhallitus 30.3.2015.

Jyväskylän kaupunki 2016. Tilinpäätös 2015. Kaupunginhallitus 29.3.2016.

Kuopion kaupunki 2014. Tilinpäätös 2013. Seurantajulkaisut 2014:1.

Kuopion kaupunki 2015. Tilinpäätös 2014. Seurantajulkaisut 2015:1.

Kuopion kaupunki 2016. Tilinpäätös 2015. Seurantajulkaisut 2016:1.

Miehikkälän kunta 2014. Tasekirja 2013. Kunnanhallitus 31.3.2014.

Miehikkälän kunta 2015. Tasekirja 2014. Kunnanvaltuusto 2.6.2015 § 11.

Miehikkälän kunta 2016. Tasekirja 2015. Kunnanvaltuusto 20.6.2016 § 17.

Oulun kaupunki 2014. Oulun kaupungin tilinpäätös ja toimintakertomus 2013.

Oulun kaupunki 2015. Oulun kaupungin tilinpäätös ja toimintakertomus 2014.

Oulun kaupunki 2015. Oulun kaupungin tilinpäätös ja toimintakertomus 2015.

Pelkosenniemen kunta 2014. Tilinpäätös 2013.

Pelkosenniemen kunta 2015. Tilinpäätös 2014.

Pelkosenniemen kunta 2016. Tilinpäätös 2015.

Porin kaupunki 2014. Porin kaupungin tilinpäätös 2013.

Porin kaupunki 2015. Porin kaupungin tilinpäätös 2014.

Porin kaupunki 2016. Porin kaupungin tilinpäätös 2015.

Rovaniemen kaupunki 2014. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2013. Kaupunginvaltuusto
16.6.2014.

Rovaniemen kaupunki 2015. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2014. Kaupunginvaltuusto
5.6.2015.

Rovaniemen kaupunki 2016. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2015. Kaupunginvaltuusto
13.6.2016.

Siikaisten kunta 2015. Tasekirja 2014.

Siikaisten kunta 2016. Tasekirja 2015.

Liitteet

Liite 1. Kysely

Kuntien sosiaaliset investoinnit	
Kysymys 1	Sosiaalinen investointi on minulle tuttu käsite (1 = täysin eri mieltä, 7 = täysin samaa mieltä)
Kysymys 2	Sosiaaliset investoinnit ovat minulle tärkeä asia (1 = täysin eri mieltä, 7 = täysin samaa mieltä)
Kysymys 3	Mielestäni sosiaalisista investoinneista puhutaan yhteiskunnassamme riittävästi (1 = täysin samaa mieltä, 7 = täysin eri mieltä)
Kysymys 4	Mielestäni kolme tärkeintä sosiaalisten investointien kohdetta ovat <ul style="list-style-type: none"> - lasten ja perheiden palvelut - ikääntyneiden palvelut - vammaisten palvelut - kotihoito - päihdehuollon erityispalvelut - perusterveydenhuolto - erikoissairaanhoido - ympäristöterveydenhuolto - muu sosiaali- ja terveystoiminta
Kysymys 5	Uskon, että tulevaisuudessa sosiaalisten investointien merkitys yhteiskunnassamme tulee <ul style="list-style-type: none"> - vähenemään - pysymään ennallaan - kasvamaan
Kysymys 6	Vastaajan ikä <ul style="list-style-type: none"> - alle 20 - 20–29 - 30–39 - 40–49 - 50–59 - Yli 60
Kysymys 7	Vastaajan ammatillinen tausta <ul style="list-style-type: none"> - työnantajana kunta tai kuntayhtymä - työnantajana kuntayhtiö - työnantajana yleishyödyllinen asuntotuotanto - muu